

Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Dahili Nizamnamenin Türkçeleştirilmesine dair tüzük teklifi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası (2/63)

26 . III . 1945

Yüksek Başkanlığa

Dil devrimimizin hukuk alanında gerçekleşip gelişmesine yardım amacıyla Teşkilâtı Esasiye Kanununu Anayasa haline gevirdiğimiz gibi Meclis Dahili Nizamnamesinin de İçtüzük şeklinde Türkçeleştirilmesi pek muvafık olacağı açıktır. Bu hususta birçok kıymetli arkadaşların çalışmasıyla hazırlanmış bulunan tasarımı takdim ediyorum. Bu çalışmalarda hükümlerde hiç bir değişiklik yapılmaksızın mânaya tam tamına bağlı kalmak gözönünde tutmuştur.

Hangi yabancı sözlerin hangi Türkçe asıllarıyla karşılandığını gösteren gerekçe ilişiktir.

Biran evel gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla dilerim.

Bingöl Milletvekili

Feridun F. Düşünsel.

Gerekçe

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi, « Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü » adı altında anadilimize çevrilmiştir. Bu Türkçeleştirme işi tamamiyle Anayasamızın Türkçeleştirilmesinde tutulan ölçü ve usuller içinde gerçekleştirilmiştir. Şukadar ki, kavramlarda hiçbir açıklık kalmamasına son derece özenilmiş olmakla beraberburada yeğlikle mânanın daha serbest anlatılması yoluna gidilmiştir.

Anayasanın Türkçeleştirilmesinde tutulan ölçüler ve usuller bu metnin Kamutaya sunulan gerekçe raporlarında etraflıca gösterilmiş ve görüşmeler sırasında açıklanmış olduğundan onların burada tekrarlanması gerekli bulmadık.

Bu İçtüzükte kullanılan yeni kelimelere gelince; bunlardan bir kısmı Anayasa'da geçen Türkçe kelimelerdir, bir kısım sözlüklerimize geçmiş ve kullanılmış Türkçe karşılıklar, başka bir kısmı da Osmanlıcadaki karşılığı kendiliğinden anlaşılır Türkçeleştirmelerdir. İçtüzük ilk defa ileri sürülen karşılıklarla birlikte, metinde değiştirilmiş kelimelerin sayısı büyükçe bir yekûn tutmaktadır.

Biz bunlardan sonuncular ile, daha önceki kısımlardan tam karşılıklarının gösterilmesini faydalı bulduğumuz bazı kelimeleri kapsayan bağlı lûgatçeği maksat için yeterli gördük.

Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Teşkilâtı Esasiye Encümeni

Esas No. 2/63

Karar-No. 4

5. IV. 1945

Yüksek Başkanlığa

Anayasamızda bulunan yabancı kelime ve terimlerin Türkçe karşılıklarıyla değiştirilmesinden sonra Dahili Nizamnamemizin de o yolda Türkçeleştirilmesi hakkında Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel tarafından yapılan teklif Yüksek Başkanlığa Encümenimize havale edilmekle bununla ilişkin olarak hazırlanmış olan tasarı üzerinde görüşmeler yapıldı.

Anayasamızda olduğu gibi Dahili Nizamname-
mizin de Türkçeleştirilmesinde tam karşılığı bulunmayan veya Türkçeleşmiş ve halk dilinde benimsenmiş olan kelime ve terimlere ilişilmediği görülmüş ve Anayasamızın Türkçeleştirilmesi, dil inkılabımızda önemli bir yol açtığı gibi büyük bir emek ve çalışmalar sonunda meydana gelen bu tasarıda gösterildiği üzere Dahili Nizamname-

mizin Türkçeleştirilmesiyle de dil inkılâp alanında yeni bir adım daha atılacağı inanema varılmıştır.

Ufak tefek basım yanlışlıklarını düzeltmek suretiyle Encümenimizce de aynıyle kabul edilmiş olan bu tasarı Kâmutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığınıza sunulur.

Teş. E. En. Başkanı	M. M.	Kâtip
Ankara	İstanbul	Tokad
M. Ökmen	Z. Karamursal	R. Erişken
Bursa	Bursa	Çorum
Dr. R. Güran	M. B. Pars	Dr. M. Cantekin
İstanbul		Mardin
Gl. K. Karabekir	H. Menemencioğlu	
Muğla	Samsun	Samsun
Orgl. İ. Çalıslar	H. Çakır	Amiral F. Engin

BİNGÖL MİLLETVEKİLİ FERİDUN FIKRİ
DÜŞÜNSEL'İN TEKLİFİ

T. B. M. M.

İÇTÜZÜĞÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

Meclisin Kuruluşu

Birinci madde — *Dönemin ilk toplantısının birinci birleşiminin ilk oturumunda, daimî Başkan seçilinceye kadar, en yaşlı üye, geçici olarak, Kamutaya başkanlık eder, yahut Kamutay kendine bir geçici başkan seçer.*

En genç dört üye geçici olarak kâtiplik ederler.

Milletvekillерinden hangisinin en yaşlı ve hangilerinin en genç olduklarını önceden inceleyip bulmak işi, görevleri yeni Başkanlık Divanının seçimine kadar devam eden eski idareci üyelerindir.

Dönem, yenilenme kararı verilmezse, dört yıllık seçim süresidir.

Toplantı, her Kasım ayı başından gelecek Ekim ayı sonuna kadar süren Meclis yılıdır.

Birleşim, Kamutayın bir gün içindeki toplantılarından biridir.

Oturum, her birleşimin dinlenme ile aralanan kesimlerinden her biridir.

İkinci madde — Geçici başkanlık divanı kurulduktan sonra, milletvekilleri, Anayasanın 16 ncı maddesi gereğince ve seçim çevrelerinin alfabe sırası ile andiğerler.

Andiğme, Anayasa'daki and metnini kürsüden yüksek sesle okumaktır.

Meclise sonradan katılan milletvekilleri de, ilk bulundukları oturumda andiğerler.

Üçüncü madde — Andiğme töreni ardınca daimî başkanlık divanı seçilir.

Dördüncü madde — Başkanlık Divanının görevi bir toplantı içindir.

Beşinci madde — Başkanlık Divanı:

I - Başkan;

II - Üç başkan vekili,

III - Enaz ikisi nöbetleşe Kamutayda bulunmak üzere altı kâtip,

IV - Üç idareci üyeden kurulur.

Altıncı madde — Başkanlık Divanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir. Saltçokluk bulunmazsa, aynı usul ile, ikinci defa seçim yapılır.

Bunda da saltçokluk bulunmazsa, en fazla oy kazanmış olanlar arasından, istenilen sayının iki misli ayrılarak, bunlar için üçüncü defa oylama yapılır.

Bunda görelî çokluk yeter.

Oylarda eşitlik olursa, adçekme yapılır.

Yedinci madde — Başkan, başkanvekilleri, kâtipler ve idareci üyeler için ayrı ayrı oylama yapılır.

Oy puslalarına başkan için bir, başkanvekilleri için üç, kâtipler için altı, idareci üyeler için üç ad yazılır.

Sekizinci madde — Başkanlık Divanının seçimi ardınca Cumhurbaşkanı'nın seçimine başlanılır.

Cumhurbaşkanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir.

Bu seçimde oyları ayırlamak için adçekme ile dokuz milletvekili ayrılır. Bunlar ayırlamayı Kamutay salonunda açık olarak yaparlar.

Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutaya bildirir ve Cumhurbaşkanı seçilen kimseyi, orada ise başkanlık kürsüsüne çağırır.

Cumhurbaşkanı Başkanlık kürsüsüne çıkıp Anayasa'nın 38 ncı maddesi gereğince ve yüksek sesle andiğer.

Ondan sonra kürsüyü Meclis Başkanına bırakır.

O da hemen birleşime son verir.

Dokuzuncu madde — Cumhurbaşkanı, seçimi sırasında hazır değilse, Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutay'a ve seçilen kimseye bildirir.

Cumhurbaşkanı geldikte yukarıda gösterildiği üzere andiğer.

Onuncu madde — Her toplantı başında başkan seçilinceye kadar, önceki toplantıdaki es-

ki başkanvekillerinden en yaşlısı geçici olarak Kamutay'a başkanlık eder.

Eski kâtipler de geçici olarak, kâtiplik ederler. Geçici başkan, yoklama yapar.

Yetersayı varsa ve Cumhurbaşkanı o gün söylevini verecekse, kürsüye çıkar ve oturumu açarak yılbaşı söylevini verir.

Ondan sonra başkanlık kürsüsünü geçici başkana bırakır.

Bunun ardınca Başkanlık Divanının seçilmesine başlanır.

On birinci madde — Cumhurbaşkanının söylevini, Anayasa'nın 36 ncı maddesine göre Başkan okuyacaksa, *söz kürsüsünden* okur.

On ikinci madde — Törenli oturum, her toplantının başında ve Anayasa'nın 25 ncı maddesi gereğince seçim yenilenmesi üzerine, Kasım ayının birinci gününden önceki olağanüstü toplantının başında yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim Tutanakları

On üçüncü madde — Başkanlık Divanı (ve gerekiyorsa Cumhurbaşkanı) seçildikten sonra, Başkan, seçimleri şikâyet ve itiraza uğramıyanların bu Tüzüğe ekli örneğine uygun seçim tutanaklarını Kamutayın onamasına sunar. Onama, adları birer birer okunarak *gösterme oyu* ile yapılır.

On dördüncü madde — Meclis Başkanı, seçimleri şikâyet ve itiraza uğrayanların tutanaklarını ve örneğine uygun olmayan tutanakları, Kamutayın adçekme ile ayıracağı 30 kişilik (tutanakları inceleme komisyonu) na havale eder.

Bu komisyon o dönem içinde bu türlü işler çıkınca, onlara da bakar.

On beşinci madde — Komisyon adçekme ile beşer kişilik hazırlama komisyonlarına ayrılır.

Her hazırlama komisyonu gizli oyla bir başkan ve *Sözcülük* de yapacak bir kâtip seçer.

İnceleme komisyonu başkanı, her hazırlama komisyonunun inceliyeceği kadar seçim tutanaklarını adçekme ile ayırır.

On altıncı madde — Hazırlama komisyonu inceleme komisyonu başkanlığı eliyle her türlü incelemelerde bulunmaya yetkilidir.

Komisyon bütün belgeleri ve *haberleşmeleri* inceleyebilir ve Hükümetin olanca *gerçekleme* araçlarına başvurulabilir.

İncelemelerden sonra, iş oya konur ve raporu hazırlanarak inceleme komisyonuna verilir.

[*Teskilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği*
16 ncı madde]

On altıncı madde — Hazırlama komisyonu, inceleme komisyonu Başkanlığı eliyle her türlü incelemelerde bulunmaya yetkilidir.

Komisyon bütün belgeleri ve haberleşmeleri inceleyebilir ve Hükümetin olanca *gerçekleme* araçlarına başvurabilir.

İncelemelerden sonra, iş oya konur ve raporu hazırlanarak inceleme komisyonuna verilir.

On yedinci madde — İnceleme komisyonu *kendiliğinden*, yahut, hazırlama komisyonlarının raporlarında gördüğü kusurlama sebeplerini inceleyerek *tamüye sayısının* saltçokluğu ile bir karar verir ve raporunu Kamutay'a gönderir.

On sekizinci madde — Milletvekilliği kusurlanan kimsenin hazırlama ve inceleme komisyonlarında ve Kamutayda kendini *savunmak* veya başka bir milletvekiline *savundurmak*, haklıdır.

Bu hak hiçbir türlü kayıtlanamaz.

Görüşmeden sonra Kamutay kararını verir.

On dokuzuncu madde — Seçim tutanakları incelenen milletvekilleri, kendi haklarındaki oylamaya katılamazlar.

Yirminci madde — Seçimi incelenen milletvekili milletvekilliğinden çekilebilir.

Şukadar ki, bu çekilme, seçim tutanağının incelenmesine engel olmaz.

Yirmi birinci madde — Seçim tutanağı Kamutayca retlenen milletvekilinin yerine bir yenisinin seçilmesini, başkanlık yetkili makama yazar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komisyonlar

Yirmi ikinci madde — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, on dokuz komisyon kurulur.

Meclis görevleri ile karşılıklı komisyonlar:

1. Anayasa komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe komisyonu (25 üye, iki aylıklı kâtip);

3. Meclis hesaplarını inceleme komisyonu (10 üye, bir aylıklı kâtip);

4. Meclis kitaplığı komisyonu (5 üye, bunlardan birini başkanlık divanı idareci üyeler arasından ayırır. Bu komisyona kitaplık müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet himzetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe komisyonu (35 üye, aylıklı bir başkâtip, iki yardımcı başkâtip, bir memur) bu komisyon kendine bir de başkan vekili seçer.

Genel bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfa-be sırasıyla);

7. Adalet komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

9. Dışişleri komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

10. Ekonomi komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip);

11. Gümrük ve tikel komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

12. İçişleri komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip); Bu komisyon gerektiğinde bir başkan vekili de seçer;

13. Maliye komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

14. Millî eğitim komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

15. Millî savunma komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

16. Sağlık ve sosyal yardım komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

17. Tarım komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

18. Ticaret komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

19. Ulaştırma komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip).

Gerekli görülürse komisyonların üyeleri Kamutay'ca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki komisyonlarla karşılanmayan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri komisyonunda görüşülür.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
22 nci madde]

Yirmi ikinci madde — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, on dokuz komisyon kurulur.

Meclis görevleri ile karşılıklı komisyonlar:

1. Anayasa Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe komisyonu (25 üye, iki aylıklı kâtip);

3. Meclis Hesaplarını İnceleme komisyonu (10 üye, bir aylıklı kâtip);

4. Meclis Kitaplığı komisyonu (5 üye, bunlardan birini Başkanlık divanı idareci üyeler arasından ayırır. Bu komisyona Kitaplık Müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe komisyonu (35 üye, bir kalem müdürü ile yardımcısı, bir Başkâtip, yardımcısı ve bir memur) bu komisyon kendine bir de Başkan vekili seçer.

Genel bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya

ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfabe sırasıyla):

7. Adalet Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

9. Dışişleri Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

10. Ekonomi Komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip);

11. Gümrük ve Tekel Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

12. İçişleri komisyonu (30 üye, bir aylıklı Kâtip); bu komisyon gerektiğinde bir başkanvekil de seçer;

13. Maliye Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

14. Millî Eğitim Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

15. Millî Savunma Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

16. Sağlık ve sosyal Yardım komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

17. Tarım Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

18. Ticaret Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

19. Ulaştırma Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Gerekli görülürse Komisyonların üyeleri Kamutay'ca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki komisyonlarla karşılaşmıyan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye Komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri Komisyonunda görüşülür.

Yirmi üçüncü madde — Komisyon seçimlerine yardım olmak üzere, milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Milletvekilleri komisyonlara adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetvel de başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutay'da komisyon seçimleri bu cetvelle-

rin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği 23 ncü madde]

Yirmi üçüncü madde — Komisyon seçimlerine yardım olmak üzere, Milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Milletvekilleri komisyonlara adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetvel de Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutay'da komisyon seçimleri bu cetvelle-
rin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

Yirmi dördüncü madde — Bir komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili Bakan, yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanması söz verilmek demektir.

Yirmi beşinci madde — Kamutay gerekli görürse komisyon üyelerinin sayısını geçici olarak artırabilir. Karma, yahut geçici komisyonlar da kurar

Bu çeşit komisyonların görevi, kendilerine verilen işin sonuçlanmasına kadar sürer.

Karma komisyonlara, tüzükteki numara sırasına göre önde gelen komisyon başkanı başkanlık ve sözcüsü de sözcülük eder.

Yirmi altıncı madde — Her komisyon, kendine kapalı oyla bir başkan, bir sözcü, bir de kâtip seçer.

Bir komisyonda, belli bir iş için, gerekirse, özel bir sözcü seçilir.

Aylıklı kâtipler, Meclis Başkanının karariyle, birden fazla komisyona kâtiplik edebilirler.

Komisyon reisi özürlü olur veya bulunmazsa, sözcü kendisine vekillik eder, veya ayrıca bir başkan vekili seçilir.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği 26 ncı madde]

Yirmi altıncı madde — Her komisyon, ken-

dine gizli oyla bir başkan, bir sözcü, bir de kâtip seçer.

Bir komisyonda, belli bir iş için, gerekirse özel bir sözcü seçilir.

Aylıklı kâtipler, Meclis Başkanının kariyle, birden fazla komisyona kâtiplik edebilirler.

Komasyon reisi özürli olur veya bulunmazsa, sözcü kendisine vekillik eder, veya ayrıca bir başkan vekili seçilir.

Yirmi yedinci maddë — Bir komasyon, kendisine havale edilmiş tasarı veya teklife bakmak başka bir komasyonun işi olduğu fikrinde bulunursa, gerekçelerini bildirerek, tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

Yirmi sekizinci maddë — Bir komasyon kendine havale edilmiş tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için, raporu sonra yine kendisince yazılmak üzere, daha önce bir başka komasyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

Bunun gibi, bir komasyon başka bir komisyona havale edilmiş bir tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için düşüncesini bildirmek üzere, o tasarı veya teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir.

Böyle hallerde ilgili her iki komasyon *oydaş* iseler, Meclis Başkanı gereğini yerine getirerek, bunu ertesi oturumda Kamutaya bildirir.

İki komasyon arasında *uyuşmazlık* çıkarsa, başkanlıkça Kamutaya bildirilerek, mesele görüşme yolu ile çözülür.

Düşüncesi sorulan komasyonun raporu, ötekiler gibi basılır ve üyelere dağıtılır.

Yirmi dokuzuncu maddë — Komasyonlar kendilerine havale edilmiş işleri incelemekten başka bir işle uğraşamazlar.

Otuzuncu maddë — Komasyonlar Meclis yapılarında ve kendilerine ayrılan odalarda toplanırlar.

Otuz birinci maddë — Komasyon gündemleri komasyonlarca hazırlanır ve bir gün önce bütün Bakanlara ve Milletvekillerine ilân olunur.

Bununla beraber *ivedi* bir iş çıkarsa, Meclis Başkanı veya komasyon başkanı özel yollarla da komasyonu toplayabilir.

Otuz ikinci maddë — Üyelerin enaz üçte biri hazır bulunmadıkça, komasyonlar toplanamaz ve oylama yapamaz.

Otuz üçüncü maddë — İvediliği Kamutayda kararlaştırılmış olanlardan başka işlerin görüşülmesine, ancak kırk sekiz saat sonra başlanır.

Kamutayda görüşülen bir kanunun komisyona geri verilmiş bir yahut daha çok maddesinin görüşülmesi bu hükmün dışındadır.

Verilen kâğıtlar, komasyon üyelerinden beşi isterse, yahut başkan uygun bulursa, komasyonea bastırılır.

Otuz dördüncü maddë — Her komasyonun görüşmeleri *özetlenerek* tutulur.

Şu kadar ki komasyon karar verirse, harfi harfine tutanak da yapılabilir.

Üyelerin adları tutanak dergisine konur. Bu tutanağı üyeler imzalarlar.

Komasyon raporlarını başkan, sözcü ve kâtiple görüşmede hazır bulunan üyeler de imzalar.

Komasyonlar raporlarını Meclis Başkanlığına verirler.

Başkanlık bu raporları hemen bastırıp üyelere dağıtır.

Böylece basılıp dağıtılmıyan raporlar Kamutay'da görüşülemez.

Kamutay raporların Resmî Gazete ile yayılmasına da karar verebilir.

Komasyon raporları başkanlığa verildikçe, doğrudan doğruya tutanak dergisine ve gündeme geçer ve ilân tahtasına asılır.

Bu iş için üyeler itirazda bulunursa, görüşülecek başka maddelere *yeğlenerek* bunun Kamutay tarafından çözülmesi gerektir.

Kendisinin *ayrışık* kaldığı raporda yazılmış olmadıkça, imzalamış olduğu bir rapora karşı komasyon üyelerinden biri söz söyleyemez ve sözcüden bir şey soramaz.

[*Teshkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği 34 ncü maddë*]

Otuz dördüncü maddë — Her komasyonun görüşmeleri *özetlenerek* tutulur.

Şu kadar ki komasyon karar verirse, harfi harfine tutanak da yapılır.

Üyelerin adları tutanak dergisine konur. Bu tutanağı üyeler imzalarlar.

Komasyon raporlarını, başkan, sözcü ve kâ-

tiple görüşmede hazır bulunan üyeler de imzalar.

Komisyonlar raporlarını Meclis Başkanlığına verirler.

Başkanlık bu raporları hemen bastırıp üyelere dağıtır.

Böylece basılıp dağıtılmıyan raporlar Kamutay'da görüşülemez.

Kamutay, raporların Resmî Gazete ile yayılmasına da karar verebilir.

Komisyon raporları Başkanlığa verildikçe, doğrudan doğruya tutanak dergisine ve gündeme geçer ve ilân tahtasına asılır.

Bu iş için üyeler itirazda bulunursa, bunun görüşülecek başka maddelere yeğlenerek Kamutay tarafından çözülmesi gerektir.

Kendisinin ayrışık kaldığı raporda yazılmış olmadıkça, imzalamış olduğu bir rapora karşı komisyon üyelerinden biri söz söyleyemez. Ve sözcüden bir şey soramaz.

Otuz beşinci madde — Bir tasarı veya teklifi, Kamutay'da başlıca ilgili komisyon savunur.

Başka veya birden fazla komisyonda aynı tasarı veya teklif görüşülmüş, raporu da yazılmış ise, o komisyonlar yalnız kendileri ile ilişkili madde veya kısımları savunurlar.

Otuz altıncı madde — Komisyonlara havale olunan bir tasarı veya teklifin, verildiği günden en geç bir buçuk ay içinde Kamutay'a gönderilmesi gerektir.

Komisyon bu süre içinde görüşmeyi sonuçlayamazsa, gerekçesini Kamutay'a bildirir.

Böyle yapılmazsa, tasarı veya teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını istemek, Hükümetin veya sahiplerinin hakkıdır.

Bir komisyon tarafından başka bir komisyona havale olunan mesele on gün içinde başarılmalıdır. Buna imkân olmazsa, gerekçesi bildirilir.

Otuz yedinci madde — Komisyonlar kendilerine havale edilmiş tasarı veya tekliflerin, ilk önce, Anayasa'nın metnine ve ruhuna aykırı olup olmadığını incelemek ödevindedirler.

Bir tasarı veya teklifin, Anayasa'ya aykırı olduğunu görürlerse, gerekçesini açıkça bildirerek maddelerinin görüşülmesine geçmeden onu reddederler.

Otuz sekizinci madde — Komisyonlar bütün bakanlıklarla doğrudan doğruya yazışabilirler.

Otuz dokuzuncu madde — Bir milletvekili ikiden fazla daimî komisyona üye olamaz.

Bütçe Komisyonu üyeleri bir başka komisyona seçilemezler.

Başkanlık Divanı üyeleri komisyonlara seçilemezler.

Kırkıncı madde — Komisyonlar, bakanları ve uzmanları çağırma yetkilidirler.

Çağrılan bakan bulunamayacaksa, adına söz söyleyecek yüksek memurlardan birini bulundurur.

Bir kanun teklifinde bulunanlar, tekliflerini inceleyecek komisyonda hazır iseler ve fikirlerini bildirmek isterlerse, komisyon kendilerini dinlemek zorundadır.

Teklif sahibi yoksa, çağrılır.

Gelmezse, komisyon işi sonuçlayarak, bunu raporuna yazar.

Kırk birinci madde — Her milletvekili, üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir ve oturum gizli değilse, görüşmelerine katılabilir.

Şu kadar ki, orada oy veremez.

Bir komisyon kendi üyesi olmayan milletvekillerine düşüncelerini öğrenmek için başvuru olabilir.

Kırk ikinci madde — Bir dönem içinde, geçen bir komisyonun yazdığı raporu, onu kabul eden yeni komisyon savunur.

Kırk üçüncü madde — Komisyonlar Meclisin araverme sırasında, Kamutay kararı ile, belli işleri görüşmek üzere toplanabilirler.

Kırk dördüncü madde — Raporu görüşülen bir komisyonun üyeleri yahut komisyon adına savunma ile yetkili sözcü veya bir üye Kamutay salonunda, komisyonlara ayrılan masanın başında bulunurlar.

Yetersayı olmazsa, komisyon adına söz söyleyen kimse yalnız işin komisyona geri verilmesini teklif edebilir.

Kırk beşinci madde — Özürsüz veya habersiz birbiri ardınca dört birleşimde hazır bulunmayan üyeler, komisyona çekilmiş sayılabilirler.

Bu halde yenileri seçilmek üzere mesele Meclis Başkanlığına bildirilir.

Kırk altıncı madde — Bir komisyonda söz kesilir, *kişi özlüğü* ile uğraşılır ve *düzenliği* bozacak hareketlerde bulunulursa, komisyon başkanı gerektiğinde oturuma araverir ve meseleyi Meclis Başkanına bildirir.

Meclis Başkanı bu gibi düzenlik bozucu hareketlerinden dolayı şikâyet olunan milletvekiline *uyarma* cezası verir.

Kırk yedinci madde — Komisyonların görüşmeleri işler hakkında yılda en az iki defa Genel Kâtiplik tarafından bir rapor yazılıp Meclis Başkanlığına sunulur.

Başkanlıkça bu raporlar bastırılarak milletvekillerine dağıtılır ve Resmî Gazete ile de yayılır.

Kırk sekizinci madde — Komisyonların kâğıtları, belgeleri ve tutanakları, bunlarla ilişkili tasarı ve teklifler üzerine Kamutayca karar verildikten sonra, Meclisin *belge saklağına* konur.

Kırk dokuzuncu madde — Sayıştay komisyonu, Kesinhesap kanunu tasarısı ile, dairelerin *harcamaları* ve *yüklenmeleri* hakkında her üç ayda bir Sayıştay tarafından verilecek raporları inceler.

Bu incelemelerin sonucunu gösteren rapor bastırılarak milletvekillerine dağıtılır.

Bu raporlar, Kamutay'ca görüşülüp karara bağlanır.

Ellinci madde — Anayasa'nın 82 nci maddesi gereğince, gerek kendileri, gerek kamu ile ilgili olarak, kanunlara ve tüzüklere aykırı görüşmeleri işlerle, bir hakkın yerine getirilmemesinden, yahut savsanmasından şikâyetle bulunan Türklerin dilekçelerini ve bu türlü telgrafları, Meclis Başkanı numaralatıp özel bir deftere kayıtlattıktan sonra, geciktirmeksizin Dilekçe Komisyonuna havale eder.

Bununla beraber başka bir komisyonda incelenmekte bulunan bir teklif ile ilişkili dilekçeler, başkanca, doğrudan doğruya o komisyona havale olunur.

Dilekçe komisyonu da böyle bir havalede bulunabilir. Dilekçiye bir *alındı* verilir.

Elli birinci madde — Meclise verilecek dilekçeler, sahibi tarafından imzalanmış olmak, *adı sanı* ve oturduğu yer gösterilmek ve bir

kaç imzalı ise, en az birinin oturduğu yer açıkça yazılmış olmak gerektir.

Elli ikinci madde — Dilekçeler bir milletvekili eliyle de sunulabilir.

Bu halde o milletvekili kendi eliyle verildiğini yazarak dilekçenin altına imzasını koyar.

Elli üçüncü madde — Komisyon:

I - *İlkin* Hükümete, Danıştaya, mahkemelere ve Sayıştaya verilmesi gereken dilekçeleri ilgili makama gönderir;

II - Gerek doğrudan doğruya yürütümün son kararına itiraz eden ve bundan şikâyet eden kâğıtları, gerek ilgili makamlardan gelen cevapları gündemine alır;

III - Dilekçenin bir komisyona havale edilmesi gerekiyorsa, bunu yapar;

IV - Herhangi bir işlem yapmanın yeri olmayan dilekçeler hakkında bu yolda karar verir.

Elli dördüncü madde — Cezanın affedilmesi veya hafifletilmesi hakkındaki dilekçeleri ya hüküm giymiş olanlar, yahut bunların hısımları ve dostları sunabilir.

Bunların görüşülmesinde Adalet Bakanının veya göndereceği daire reislerinden birinin bulunması şarttır.

Dilekçeler dikkate alınmak değerinde ise, bir teklif kararı ile beraber, Adalet Komisyonuna gönderilir.

Bu komisyon, gerekli görürse, bir kanun teklifi ile meseleyi Kamutaya sunar.

Elli beşinci madde — Anayasanın 82 nci maddesinin son fıkrası gereğince, kişilerle ilgili işlerde, her dilekçenin sonucu sahibine yazılı olarak bildirilir.

Elli altıncı madde — Meclise sunulan dilekçeler hakkında her hafta komisyonca, dilekçelerin numarası, sahip veya sahiplerinin adı sanı, oturdukları yer ve dilekçelerinin özetleri ile verilen kararları ve bunların gerekçelerini gösterir bir cetvel yapılarak basılır ve bütün bakanlarla milletvekillerine dağıtılır.

Elli yedinci madde — Her milletvekili, cetvelin dağıtılması gününden başlayarak bir ay içinde, Dilekçe komisyonunun bu dilekçe hakkında verdiği karar ne olursa olsun, bunun Kamutayca incelenmesini ve görüşülmesini isteyebilir.

Bu halde komisyon o dilekçe için rapor yazıp

sunmak ödevindedir.

Bu süre geçtikten sonra komisyon kararları kesinleşir.

Elki sekizinci madde — Kamutayın görüşmesine sunulan dilekçeler hakkında, gerekirse, ilgili bakan yahut yollayacağı memur dinlendikten sonra, oya başvurulur.

Elki dokuzuncu madde — Bakanlar kendilerine gönderilen dilekçelerle, bunlar üzerine komisyonca verilen kararlar hakkında yaptıkları *kavuşturmaları* ve kendi kararlarını en geç iki ayda komisyona bildirirler.

Altmış dördüncü madde — Meclis Hesaplarını inceleme komisyonu, Kamutayca kabul olunan Meclis bütçesi ile buna bağlı bütçelerin *uygulanmasını* gözetir.

Komisyon incelemelerinin sonunu Kamutaya bildirir.

Altmış birinci madde — Bütün *verile* emirlerini, komisyonca denetçi seçilen bir üye, harcanmadan önce vize eder. Bu yapılmadıkça saymanlık hiç bir ödemede bulunmaz.

Altmış ikinci madde — İdareci üyeler tarafından tutulan eşya ve *elde* defterleri komisyona sunulur.

Komisyon, eldeki eşyayı kendi teftişliyerek ve defterleri inceliyerek raporunu Kamutaya sunar.

Altmış üçüncü madde — Komisyon, her yılın sonunda geçen yıl bütçesinin kesin hesabını Kamutaya sunar.

Altmış dördüncü madde — Meclis toplantı halinde iken komisyon üyeleri hep birlikte; değilken denetçi üye, gün ve saat bildirmeden saymanlığı ve vezneyi teftişler.

Teftişin sonucu hemen orada bir tutanağa geçirilir.

Bu teftişleme yılda altı defadan az olamaz.

Bu sırada bütün işler durdurulur.

Gerektiğinde teftiş sonucu Kamutaya haber verilir.

Altmış beşinci madde — Komisyonun denetçi üyesi araverme zamanları Başkentte bulunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kanun tasarıları ve teklifleri, gerekçe raporları

Altmış altıncı madde — Hükümetçe Meclise sunulan kanun tasarıları bütün Bakanlarca imzalanmış olmak *gerekir*.

Her kanun tasarısı, kanunu yürütmekle görevli Bakanlarca hazırlatılan bir veya birkaç gerekçe raporu ile birlikte Meclis Başkanlığına gönderilir veya verilir.

Bu raporda, önce tasarının *tümü*, sonra maddeleri hakkında *bilgiler* verilir.

Gerekçe raporunda kaldırılması veya *eklenmesi* istenilen hükümlerin neler olduğu ve neden kaldırılması, değiştirilmesi veya *eklenmesi* gerekli görüldüğü açıkça gösterilmek *şarttır*.

Raporlarda açık ve *kanıtlı* belgeler, gerektiğinde istatistik bilgileri bulunmalıdır. Böyle olmayan raporlar, ilgili komisyonca gerekli görülürse, eksikleri tamamlanmak için Başkanlık tarafından Hükümete geri verilir.

Başkan, gelen tasarıları ilgili komisyonlara doğrudan doğruya havale eder ve bunu tutanak dergisine ve ilân tahtasına yazdırır.

Bu havaleye bir milletvekili itiraz etmek isterse oturum başında söz alır.

Altmış yedinci madde — Milletvekillerince verilen kanun tekliflerinde bir veya daha çok imza bulunabilir.

Kanun teklifleri de, yukarıki maddede gösterildiği üzere yazılmış bir gerekçe raporu ile birlikte başkanlığa gönderilir veya verilir.

Şartlarına uymayan teklifleri, sahiplerine tamamlatmak, ilgili komisyonların hakkıdır.

Kanun teklifleri de, kanun tasarıları gibi, başkanlıkça komisyonlara doğrudan doğruya havale edilir.

Bu havalelere edilecek itirazlar için de yukarıki madde hükümlerine uyulmak *gerekir*.

Altmış sekizinci madde — Hükümet veya teklif sahibi, verilen kanun tasarısı veya tekliflerini, gündeme konmadan önce ve Kamutaya bildirilmek şartı ile, geri alabilir.

Şukadar ki, bu tasarısı veya kanun tekliflerini başka bir Milletvekili veya ilgili komisyon kabulenecek olursa, görüşme devam eder.

Bu tasarısı veya teklifler *gündeme konmuşlar*.

sa, geri alınmaları Kamutayın karar vermesine bağlıdır.

Yetmiş dokuzuncu madde — Gerek seçim yenilenmesine karar verilmesi, gerek dönemin sona ermesi dolayısıyla Meclis yenilendiğinde geçen Meclisçe daha kabul edilmemiş, yahut yalnız birinci görüşmesi yapılmış bulunan, veya oylamada çokluk bulmadığı için haklarında ikinci defa oylama yapılmak gereken bütün kanun tasarı ve teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür.

Bu gibi belgeler Hükümetin, yeni komisyonların veya on Milletvekilinin istemi üzerine başkanlıkça komisyonlara verilir.

Komisyonlar bu belgeleri olduğu gibi veya değişiklik yaparak kabul edebilir.

BESİNCİ BÖLÜM

İvedilikle ve öncelikle görüşme

Yetmişinci madde — Bir kanun tasarı veya teklifi hakkında ya sunulurken, yahut birinci görüşülmesinden önce Hükümet, teklif sahibi veya ilgili komisyon ivedilik kararı isteyebilir.

Bir tasarı veya teklifin yalnız bir defa görüşülmesiyle *yetinilmek* için, Meclisin kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça, ivedilik kararı verilemez.

İvedilik kararını isteyenler, gerektiğinde bu kararın geri alınmasını da isteyebilirler.

Yetmiş birinci madde — İvedilik kararı yazılı olarak istenmek ve bu istemin içinde yukarıki maddede gösterilen şartlar bulunmak gerektir.

İvedilik teklifi başkanca oya konarak, görüşmesiz, gösterme oyu ile kabul edilir veya reddedilir.

Yetmiş ikinci madde — İvediliğine karar verilen tasarı veya teklifler yalnız bir defa görüşülür.

Yetmiş üçüncü madde — İvedilik kararından sonra Hükümet veya komisyonun yazılı istemi üzerine, Meclis o tasarı veya teklifin öteki işlere öncelenerek görüşülmesine karar verebilir.

Yetmiş dördüncü madde — Bir kanun tasarı veya teklifinin gündemde bulunan öteki

maddelere öncelenerek görüşülmesi istendikte, bunun gerekçesi bildirilmelidir.

Öncelikle görüşülmeyi, yalnız Hükümet veya bir komisyon isteyebilir.

Bu istem, yazılı olmak şarttır.

Yetmiş beşinci madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin sadece, hemen, yahut öncelenerek görüşülmesi için verilen karar, ivedilik kararı sayılmaz. Bundan ötürü iki defa görüşülmesi gerektir.

Yetmiş altıncı madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin beş günden önce ikinci defa görüşülmesini, ancak Hükümet veya ilgili komisyon, gerekçesini bildirerek ve yazılı olarak isteyebilir.

Yetmiş yedinci madde — Kamutayca retlenen tasarı veya teklifler aynı toplantıda bir daha Meclise sunulamaz.

ALTINCI BÖLÜM

Gündem

Yetmiş sekizinci madde — Gündem şöyle tertiplenir:

- I - Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları;
 - II - Sorular ve gensorular;
 - III - Yeğlikle görüşülmesine karar verilen işler;
 - IV - İvedilik kararı verilen maddeler;
 - V - İki defa görüşülecek işler;
- 3, 4 ve 5 nci fıkralardaki işler komisyonlardan başkanlığa gelme sırası ile görüşülür.
- Şukadar ki, Meclis bu konuda ayrıca bir karar da verebilir.

Gündem, bir gün önce Başbakanlığa ve bütün bakanlıklara bildirilir.

Yetmiş dokuzuncu madde — İlerinde kutlama, teşekkür, değerleme, dileme gibi şeyler bulunan sunuşlarla, telgraflar, ilân, tahtasına asılır ve harfi harfine yahut özetlenerek yahut sadece sözü edilerek tutanak dergisine geçer.

Başkanlık Divanı, uygun bulursa, bunları Meclis adına cevaplar.

Bu kâğıtlardan Meclise sunulmasını uygun bulduklarını, başkan, birleşimin başında kâtiplerden birine okutur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Birleşimler

Sekseninci madde — Meclis, başka türlü karar vermedikçe yahut başkanlık tarafından doğrudan doğruya veya Hükümet tarafından yine başkanlık yoluyla çağrılmadıkça ve araverme zamanına raslamazsa. Kamutay, pazartesi, çarşamba ve cuma günleri birleşim yapar.

Seksen birinci madde — Başkan, saatinde Kamutayı açar ve görüşmelerin sonunda kapar.

Tamüye sayısının yarısından bir fazlası hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanamaz.

Yetersayı olup olmadığında Başkanlık Divanı *duruksar*, veya üyelerden beşi sözle veya yazılı olarak yetersayı olmadığını ileri sürerse, yoklama yapılır.

Yetersayı yoksa, Başkan görüşmeye başlanmayacağını bildirerek, veya sonradan yetersayı bulunmak ihtimali varsa, birleşimi bir saat öteye bırakarak Kamutayı kapar.

Kamutay o gün açılmazsa, ertesi birleşim için belli günde yine o gündemle toplanır.

Seksen ikinci madde — Yoklama, divan kâtiplerinden birinin ad defterini yüksek sesle okuması ve üyelerin (burada) demeleri ile yapılır.

Seksen üçüncü madde — Bir Milletvekilinin gündem dışında bir diyeceği olursa, kendisine söz verilmesi başkanın *ölçümüne* bağlıdır.

Seksen dördüncü madde — Hiç bir Milletvekili adını yazdırmadan, yahut, birleşim sırasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez.

Söz kürsüden söylenir ve Kamutaya *eytilir*.

Bir milletvekilinin pek kısa bir diyeceği olursa, Başkan ona bulunduğu yerden söz söylemek iznini verir.

Bu halde o milletvekili Başkana eytir.

Gündemde olmayan işler için kâtipler *sözislemi* yazamazlar.

Seksen beşinci madde — Söz, isteme ve yazılma sırasına göre verilir.

Kamutay isterse, görüşülen meseleler için *yana* veya *karşı* yahut *üzerine*, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır.

Başkan söz alanların adlarını sırasıyla Kamutaya bildirir.

Komisyon adına söz istediklerinde, başkan

veya sözcüler sıraya bağlı değildir.

Son söz milletvekillerininindir.

Seksen altıncı madde — Bir milletvekili söz sırasını bir başka arkadaşına bırakabilir.

Sözünü arkadaşına bırakan milletvekilinin, onun nöbetinde söz söylemek hakkıdır.

Seksen yedinci madde — Hükümet adına düşüncesini bildirmek üzere başbakan, yahut, onun yetkilediği bir bakan veya birinci sınıf daire reislerinden biri, her görüşmenin başından sonuna kadar hazır bulunur.

Bundan başka bir bakanlıkla ilgili bir tasarı veya teklif görüşüldüğü sırada, o bakanın veya adına gelen birinci sınıf daire reislerinden birinin hazır bulunması şarttır.

Bulunmazlarsa görüşme, bir defa için, gelecek birleşime bırakılır.

Bakanlar yahut Hükümet adına gönderilen birinci sınıf daire reisleri, komisyon başkan ve sözcülerinden önce ve sıraya bağlı olmaksızın söz isteyebilirler.

Seksen sekizinci madde — Kürsüden, yazılı söylev okunmak veya kâtibe okutmak olur.

Fakat okuma süresi yirmi dakkeyi geçmez.

Seksen dokuzuncu madde — Görüşmenin *yeri olmadığı*, gündeme yahut bu tüzük hükümlerine uymaya çağırılma, öncelik ve geri bırakılma hakkındaki teklifler, asıl meselelerden önce gelir.

Böyle bir teklif olursa, ancak, *yana* ve *karşı* iki milletvekili, on beşer dakkeyi aşmamak üzere, söz söyleyebilirler.

Sonunda oylama yapılmak gerekirse, mesele gösterime oyu ile çözülür.

Doksanıncı madde — Başkan, meseleler görüşülür ve oya konurken, *yana* ve *karşı*, fikrini asla açığa vuramaz.

Yalnız meseleler oya konuldukta, o da oy verir.

Bu görüşmeye katılmak isterlerse, yerini öteki başkanlardan birine bırakarak söz kürsüsüne iner ve ancak görüşülen madde veya mesele oylandıktan sonra tekrar yerine çıkar.

Fakat bu tüzüğün uygulanışı dolayısıyla söz söyleyecekse, yukarıdaki fıkra hükümleri yürümez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule uyarlar.

[*Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
90 ncı madde*]

Doksanıncı madde — Başkan, meseleler görüşülür ve oya konurken, yana ve karşı, fikrini asla açığa vuramaz.

Yalnız meseleler oya konulduktan, o da oy verir.

Bu görüşmeye katılmak isterse, yerini öteki başkanlardan birine bırakarak söz kürsüsüne iner ve ancak görüşülen madde veya mesele oylandıktan sonra tekrar yerine çıkar.

Fakat bu tüzüğün uygulanışı dolayısıyla söz söyleyecekse, yukarıdaki fıkra hükümleri yürümez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule uyarlar.

Doksan birinci madde — Kamutayda söz kesmek, kişi özlüğü ile uğraşmak ve düzenliği bozacak hareketlerde bulunmak kesin olarak yasaktır.

Doksan ikinci madde — Söz söyleyen milletvekilinin sözü, ancak, kendini bu tüzük hükümlerine uymaya ve *konudan ayrılmamaya* çağtıran başkan tarafından kesilebilir.

İki defa konuya dönmeğe çağıldıktan sonra, yine *konudan* söylemeğe devam ederse, kendisinin o iş için aynı birleşimde söz söylemekten yasaklanmasını, başkan, Kamutaya teklif eder.

Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile karar verir.

Doksan üçüncü madde — Bir milletvekili Kamutayda kaba ve edebîsî sözler kullanırsa, başkan hemen o milletvekilini temiz dille konuşmaya çağırır.

Bir milletvekili, başkanlık makamına, içinde bu gibi sözler bulunan bir *önerge* verirse, başkan onu düzeltilmek üzere sahibine geri verir.

Doksan dördüncü madde — Kamutayda görüşmelerden ötürü gürültü çıkıpda başkan bunu yatıştırılmazsa ayağa kalkar.

Eğer gürültü yine devam ederse, oturuma aravereceğini söyler.

Düzenlik yine sağlanamazsa, görüşmeye bir saat için araverir.

Bir saat geçince oturumu açar.

Fakat gürültü yeniden başlarsa oturuma son verip birleşimi başka güne bırakır.

Doksan beşinci madde — Kendine sataşlan, yahut, ileriye sürdüğü düşüncenin tersine bir fikir isnatlanan milletvekilinin her zaman söz istemek hakkıdır.

Bu halde o milletvekili ne için söz söylemek zorunda kaldığını bildirir ve başkan meseleyi ölçümler.

Başkan buna yer olmadığını bildirip de milletvekili *direnirse*, Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile mesele hakkında bir karar verir.

Doksan altıncı madde — Önemli bir işten dolayı Anayasa'nın yirminci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kapalı oturum yapılmasını bakanlar yahut on beş milletvekili yazılı olarak teklif edebilirler.

Böyle bir teklif yapıldığında toplanma salonu dinleyicilerden ve gerektiğinde memur ve *hizmetlilerden* boşaltılarak, kapalı oturum teklifinde bulunanların gerekçeleri dinlendikten sonra, teklifin kabullenmesi veya retlenmesi için, görüşmesiz gösterme oyuna başvurulur.

Kapalı görüşme yapılmasını isteyenlerin adları tutanak dergisine ve gerekirse Resmî Gazeteye konur.

Görüşmesinin kapalı yapılması gerekli görülen mesele gözüldükten sonra, açık görüşmeye geçilmesi başkınca Kamutaya teklif olunarak karara bağlanır.

Doksan yedinci madde — Kapalı oturumun tutanağını Divan kâtipleri tutarlar.

Ancak Meclis karar verirse aylıklı kâtipler de andığırdıktan sonra bu işi görebilirler.

Bu tutanakları görmek üyelerin hakkıdır.

Doksan sekizinci madde — Bu tutanakların birleştirilmesinden sonra kapalı bir oturum yapılarak geçen tutanak özeti okunur. Tutanak özeti okunması bitince bu özetle tutanak dergisi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan başkan ve Divan kâtipleri tarafından hemen orada mulla mühürlenip Meclis belgeler saklağına verilir.

Gizli tutanaklar aradan enaz on yıl geçmedikçe veya Meclis kararı olmadıkça yayılamaz.

[*Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
98 ncı madde*]

Doksan sekizinci madde — Bu tutanakların birleştirilmesinden sonra kapalı bir oturum yapılarak geçen tutanak özeti okunur. Tutanak

Özetinin okunması bitince bu özetle tutanak der-
gisi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan
Başkan ve Divan Kâtipleri tarafından hemen ora-
da mumla mühürlenip Meclis belge saklığına ve-
rilir.

Gizli tutanaklar aradan enaz on yıl geçmedik-
çe veya Meclis kararı olmadıkça yayılamaz.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kanunların görüşülmesi

Doksan dokuzuncu madde — Kanun tasarı-
ları veya teklifleri ancak iki görüşmeden sonra
kesin olarak kabul edilmiş olur.

Yüzüncü madde — Gelir ve gider bütçesi ile
Kesinhesap Kanunu ve içinde ekleme ve çıkar-
üstü ödenekler ve bütçe bölümlerinde *aktarmalar*
isteneni kanun tasarıları iki defa görüşme hak-
kindaki şartlara bağlı değildir.

Bunlar için bir görüşme yeter.

Yüz birinci madde — Kamutay başka türlü
karar vermedikçe hiçbir kanun tasarısı veya tek-
lifi bastırılıp üyelere dağıtıldıktan enaz kırk se-
kiz saat geçmeden görüşülmez.

Yüz ikinci madde — Bir kanunun görüşül-
mesine başlanınca başkan gerekçe raporları ile
maddeler tümünün okunması gerekli olup olma-
dığını Kamutaydan sorar.

Gerekli görüldükte bunlar aynıyle okunur.

Yüz üçüncü madde — Bir tasarı veya teklif
görüşülmeye başlanınca başkan, tümü hakkın-
da düşüncelerini bildirmek isteyenlere söz verir.

Görüşme konusunda *yana, karşı ve üzerine*
söz isteyenlerden enaz ikiser milletvekili söz söy-
lemekten görüşmenin yeterliği oya konamaz.

Yüz dördüncü madde — Görüşmenin yeter-
liğine karşı söz isteyenler bulunursa içlerinden
yalnız birine izin verilir.

Ondan sonra gösterme oyuna başvurulur.

Yüz beşinci madde — Tüm üzerine görüşüne
bittikten sonra maddelere geçilmesi oya konur.

Maddelere geçilmesi oylanmazsa başkan ta-
sarı veya teklifin retlenmiş olduğunu bildirir.

Yüz altıncı madde — İkinci görüşme birin-
ci görüşmeden enaz beş gün geçtikten sonra gün-
deme alınır.

Yüz yedinci madde — İkinci görüşmede ta-
sarı ve teklifin tümü hakkında görüşülme olmaz.
Burada ancak değişiklik teklifleri üzerinde
görüşme olur.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
107 nci madde]

Yüz yedinci madde — İkinci görüşülmede
tasarı ve teklifin tümü hakkında görüşülme olmaz.

Burada ancak değişiklik teklifleri üzerinde
görüşme olur.

Yüz sekizinci madde — Görüşülen bir mad-
de birkaç mesele veya fıkradan meydana gelmiş-
se bunların bölünerek ayrı ayrı oya konmaları
teklif olundukta böyle yapılır.

Yüz dokuzuncu madde — Kesin olarak ka-
bulü oya konmadan önce bir tasarı veya teklifte
cümle, üslup ve sıralanış bakımından eksiklik ve-
ya *andırıma* bulunduğu üyeler yahut komisyon
tarafından ileri sürülürse metin ilgili komisyona
gönderilir.

Yapılan düzeltmelerin yeniden oylanması ge-
rektir.

Yüz onuncu madde — Tasarı veya teklifin
maddeleri üzerinde görüşme bittikten sonra tü-
mü için *yana ve karşı* söz söylemek isteyenler-
den yalnız birer Milletvekiline izin verilir.

Yüz on birinci madde — Bir kanun veya
bütçenin görüşülmesi sırasında her milletvekili
Hükûmete, yahut sözcüye dilediği sorularda bu-
lunabilir.

Sorular, sözler bittikten sonra sıra ile olur.

Yüz on ikinci madde — Devletlerle yapılmış
olup onanmaları Anayasa'nın 26 nci maddesi ge-
regince Meclisin iznine bağlı bulunan andlaşma
ve sözleşmelerin onanmasını isteyen kanun tasa-
rıları Meclise sunulduktan o andlaşma ve sözleş-
menin içindeki maddeler oya konamaz ve metin-
leri üzerinde değişiklik teklif edilemez.

Birinci görüşme sırasında maddeler hakkında
yapılacak itiraz tasarıların komisyona geri veril-
mesini istemekle olur.

Bu itiraz görüşmeden sonra dikkate alınırsa
tasarı komisyona verilir.

Komisyon incelenmek için kendisine verilen

tekliflerin tümü hakkında bir rapor yazar.

Bu rapor bastırılıp üyelere dağıtılır.

Komasyon, raporunda tasarruun kabul edilmesine, geri bırakılmasına veya retlenmesine karar verir.

Geri bırakma kararında şu gerekçeler bulunur:

«Meclis, andlaşma veya sözleşmenin şu ve bu maddeleri (geri bırakmayı gerekli kılan maddeler tamamıyla yazılmalıdır) hakkında Hükümetin dikkatini çekerek onanması için gerekli iznini geri bırakır.»

Bu andlaşma veya sözleşmeler hakkında ivedilik kararı verilmişse, komasyon, değişiklik teklifleri ile ilgili raporunu itiraza uğramayan maddelerin görüşülmesi biter bitmez Kamutay'a sunar.

Yüz on üçüncü madde — Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabulüne bağlı olarak Hükümetçe yapılan sözleşmelerle bunların onanmasını isteyen kanun tasarıları hakkında da geçen maddedeki usule uyulur.

Yüz on dördüncü madde — Anayasa'nın 35 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince Cumhurbaşkanının ilânını uygun görmeyip gerekçesi ile birlikte bir daha görüşülmek üzere on gün içinde Meclise geri verdiği bir kanun, Kamutay'a haber verildikten sonra, ilgili komisyona havale olunur.

Komasyon Cumhurbaşkanının geri verme gerekçesini de okuduktan sonra o kanunun üzerinde yeniden görüşme açar ve sonunda raporunu Kamutay'a sunar.

Geri verilmiş bir kanun henüz oylanmamış herhangi bir kanun tasarısı veya teklifi gibi Kamutayda yeniden görüşülür ve sonuçlanır.

Hakkında vaktiyle ivedilik kararı verilmiş olsun olmasın geri çevrilmiş bir kanun yalnız bir defa görüşülür.

Yüz on beşinci madde — Bir söylevin ilân tahtasına asılması ve ilân edilmesi teklifi ancak onun tutanak dergisi ile yayılmasından ve söylevin ilgili olduğu iş kabul edildikten sonra oya konabilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Değiştirgeler

Yüz on altıncı madde — Bir komisyona havale edilmiş kanun tasarısı veya teklifi hakkında bir veya birkaç milletvekili değişiklik teklif etmek isterlerse, bir değiştirge yazarak başkana sunarlar.

Değiştirgelerde bunların kanunun hangi maddesi, yahut bütçenin hangi bölümü ile ilişkili oldukları açıkça gösterilmelidir.

Bu değiştirgeler komasyon raporuna ek olarak sahiplerinin gerekçeli *anmalıkları* ile birlikte bastırılarak, haklarında komasyonca verilen kararın ne olduğu ve sebepleri bildirilir.

Tasarı Kamutayda görüşülürken, sıra o değişiklik istenen madde veya fıkralara geldikte, teklif sahibi gerekçesini etraflıca anlatır ve hazır üyelerden kendisini destekliyen bulunursa iş görüşmeye konur; bulunmazsa görüşülmesinden vazgeçilir.

Yüz on yedinci madde — Kanun tasarısı veya teklifinin birinci görüşmesi bittikten sonra sunulan yeni değiştirgeler o tasarımı inceleyen komisyona verilir.

Yüz on sekizinci madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin ilgili komisyona havale edilmesini sözcüsü isterse, böyle yapılır.

Yüz on dokuzuncu madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin komisyona havale edilmesi komasyon tarafından istenmemişse değişikliklerin gerekçeleri sahipleri tarafından kısaca anlatılır.

İkinci görüşme sırasında buna yalnız komasyon cevap verebilir.

Bunun üzerine değiştirgenin dikkate alınır alınmamasına Kamutay karar verir.

Dikkate alınırsa komisyona havale olunur. Komasyon isterse teklifi hemen orada kabul eder.

Yüz yirminci madde — Değiştirge verenler tekliflerinin havale olunduğu komisyonda fikirlerini bildirmek isterlerse komasyon bunları dinlemek ödevindedir.

[Teshkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
120 nci madde]

Yüz yirminci madde — Değişiklik teklif edenler değiştirtgelerinin havale olunduğu komisyonunda fikirlerini bildirmek dilerlerse komisyon bunları dinlemekle ödevlidir.

Yüz yirmi birinci madde — İkinci görüşme de komisyona geri verilen maddeler hakkında, başka milletvekilleri komisyona değişiklik tekliflerinde bulunabilirler.

Yüz yirmi ikinci madde — Değiştirtgeler asıl maddeden önce oya konur.

Yüz yirmi üçüncü madde — Eklenmesi istenen maddeler için de değiştirtgeler hakkındaki usule uyulur.

ONUNCU BÖLÜM

Kanunların yorumlanması

Yüz yirmi dördüncü madde — Bir kanunun yorumlanması gerektiğinde, yorum istemi ile bunun gerekçelerini gösteren tezkere yahut önerge, o kanunu ilk defa görüşmüş olan komisyonlara havale olunur.

O kanunu özel bir komisyon incelemişse bakanlıklarla karşılıklı komisyonlardan üye alınarak on beş kişilik geçici bir komisyon kurulur.

Komisyon raporu Kamutay'a sunularak yorum fıkrası görüşülür.

Asıl kanunun kabulü için hangi usul ve çokluk yetersayısı gerekli ise yorum fıkrası da aynı usul ve yetersayıya bağlıdır.

Yorum fıkraları yalnız bir defa oya konur.

Yüz yirmi beşinci madde — Yorum istemleri ve raporları komisyon ve Kamutayca yeğlikle görüşülür.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Bütçe görüşmeleri

Yüz yirmi altıncı madde — Bütçe Komisyonunun inceliyeceği işler şunlardır :

I - Meclisin ve ona bağlı dairelerin bütçe-

riyle ekleme ödenekleri hakkındaki kanun tasarıları;

II - Bütçe Kanunu

III - Ekleme ödenekler, olağanüstü ödenekler ve bütçe bölümleri arasında aktarmalar isteyen kanun tasarıları;

IV - Devlet gelirlerinin, yahut giderlerinin, arttırılmasını veya eksiltilmesini gerektirecek her türlü kanun tasarıları ve teklifleri;

V - Bütçe kanunlarıyla ve 4 ncü fıkradaki kanunlarla ilişkin bütün yorum istemleri.

Yüz yirmi yedinci madde — Bütçe Kanunu ile ilişkili olup, giderin arttırılmasını ve gelirin eksiltilmesini gerektiren değişiklikler veya ekleme maddeler, ancak ilişkili bütçe raporu dağıtıldıktan sonraki yedi gün içinde teklif olunur.

Genel ve *özlük* aylıkların, ödeneklerin, *günelik*lerin ve yollukların arttırılması, yenisinden memurluk kurulması veya bunların yürürlükteki kanunlarla çizilmiş sınırları dışında genişletilmesi için milletvekillerce, değişiklik veya bütçeye ekleme madde teklif edilemez.

Dolaysız vergiler kanunlarıyla ödenek verilmesini gerektiren kanunlar için de yukarıdaki iki fıkra hükümlerine uyulur.

Hükümet veya Bütçe Komisyonunca kabul edilen, yahut elli imza taşıyan teklifler, bu maddedeki kayıtlamanın dışındadır.

Bu teklifler Bütçe komisyonuna havale olunur.

Yüz yirmi sekizinci madde — Bütçe Kanunu ile *dolaysız* vergiler kanunlarına ve ödenek verilmesini gerektiren kanunlara, gelir ve giderlerle ilişkin olmayan hükümler konamaz.

Bu kanunların görüşülmesi sırasında yapılacak teklifler, ancak kanunda bulunan maddelerle doğrudan doğruya ilişkili olmak şartıyla oya konulabilir.

Yüz yirmi dokuzuncu madde — Bütçe Kanununa bağlı cetveller, Maliye Bakanı ile ilgili bakan veya göndereceği birinci sınıf daire reislerinden biri hazır olduğu halde, bölüm bölüm görüşülür ve oylanır.

Yüz otuzuncu madde — Bütçe Kanununa yahut *bağlantılarına*, hükmü bir yılı aşan maddeler konamaz.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Oylama

Yüz otuz birinci madde — Görüşülen meseleler hakkında Mecliste üç türlü oy verilir:

I - Gösterme oyu, (el kaldırmak veya ayağa kalkmaktır);

II - Açık oy (üzerinde milletvekillerinin adları yazılı puslaların kutuya atılması, yahut istendikte «kabul», «red» ve «çekinse» kelimelerinin söylenmesidir);

III - Gizli oy (*belgisiz* yuvarlakların kutuya atılmasıdır).

Yüz otuz ikinci madde — Görüşme sırasında bu tüzük hükümlerine uymak çağrısını gerektiren meselelerle Milletvekillerinden birinin söz söylemekten yasaklanması, *kınanması*, yahut geçici olarak Meclisten çıkarılması işlerinde gösterme oyuna gidilir.

Bu tüzüğe göre açık yahut gizli oylama gerek-meyen bütün işlerde gösterme oyuna başvurulur.

Gösterme oyu yapıldığı zaman önce *yana*, sonra *karşı* olanların oyları alınır, ondan sonra, başkan sonucu Kamutay'a bildirir.

Yüz otuz üçüncü madde — Bakanlardan biri hakkında şikâyet veya Milletvekillerinden biri hakkında *sarıklama* tekliflerinin kabul edilmesi hazır üyelerin üçte iki çoğunluğuna bağlıdır.

Yüz otuz dördüncü madde — Gösterme oylarını başkan ve kâtipler birlikte saymak ve *oranlamakla* ödevlidirler.

El kaldırma ile oylamanın sonucunda birleşmez, yahut çokluk bulunduğundan şüpheye düşerler, yahut üyelerden beşi ayağa kalkıp isterse ayağa kalkmak usulüne başvurulur. Bunda da birleşemezler, yahut yine şüphede kalırlarsa açık oya başvurulur.

Hiç bir Milletvekili oylama sırasında söz söyleyemez.

Yüz otuz beşinci madde — Bütçe kanunu tasarısı, yeniden vergi koyma, bir vergiyi kaldırma, yahut vergileri arttırma veya eksiltme, andlaşma ve sözleşmeleri onama ile ilişkin kanun tasarıları için doğrudan doğruya açık oya başvurulur.

Yüz otuz altıncı madde — Gösterme oyuna başvurmak gerekli olmıyan başka işlerde açık oy

verilmesi, isteme bağlıdır. Açık oy, bir meselenin ilk oya konmasında on beş Milletvekili tarafından yazılı olarak istenebilir.

Mesele oya konurken başkan ve kâtipler şüphede kalırlarsa, yalnız beş milletvekili sözle açık oy istiyebilir.

Açık oy istiyenlerin adları Resmî Gazete ile ilân olunur.

Yüz otuz yedinci madde — Açık oylama şöyle yapılır:

İlkin milletvekillerini çağırma zili üç dakika çalınır.

Her milletvekilinde, adı yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslaları bulunur.

Beyaz pusla kabul, kırmızısı ret, yeşili *çekinseme* demektir.

Oylamaya başlanmadan önce başkan oyların ne demek olacağını kısaca söyleyebilir.

Oya başvurulmadan önce milletvekilleri, pek kısaca, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, başkan, *yana* ve *karşı* yalnız birer kişiye söz verebilir.

Bundan sonra kâtiplerden biri milletvekillerinin seçim çevrelerine göre alfabe sırası ile adlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı başkanın adçekmesi ile belli olur.

Adı okunan milletvekili oy puslasını söz kürsüsü üzerine konmuş kutuya kendi eliyle atar.

Bütün adların okunması bittikten sonra, oy vermemiş olanların adları bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa oy vermeğe çağırılırlar.

Yahut :

Adı okunan milletvekili ayağa kalkıp (Kabul), (red), (çekinse) kelimelerinden birini söyleyerek oylarını bildirirler.

Bu oylar kâtiplerce yazılır ve tutanağa geçer.

Oylar toplanınca başkan oylamanın bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilmez.

Oy kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Çekinse sayısının oy üzerine etkisi olmaz.

Karar yalnız *yana* ve *karşı* olanların sayısına göre belli olur.

Çekinselerin puslaları sadece yetersayı hesabına girer.

Kâtiplerin elde ettikleri sonucu her halde o oturumda etraflı olarak (Yani hazır üyelerin sa-

yısı, yetersayı olup olmadığı, yana ve karşı olanlarla çekinserlerin sayısı ve battal edilmiş puslalar varsa bunların sayısı ile battal edilmelerinin sebebi gösterilerek) başkan tarafından Kamutay'a bildirilir.

Battal edilmiş puslalar çekinser oyu sayılarak ancak yeter sayı hesabına girer.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
137 nci madde]

Yüz otuz yedinci madde — Açık oylama şöyle yapılır :

İlkin Milletvekillerini çağırma zili üç dakika çalınır.

Her milletvekilinde, adı yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslaları bulunur.

Beyaz pusla kabul, kırmızı ret, yeşili çekinseme demektir.

Oylamaya başlanmadan önce başkan oyların ne demek olacağını kısaca söyleyebilir.

Oya baş vurulmadan önce milletvekilleri, pek kısaca, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, başkan, yana ve karşı yalnız birer kişiye söz verebilir.

Bundan sonra kâtiplerden biri milletvekillerinin seçim çevrelerine göre alfabe sırasıyla adlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı başkanın ad çekmesiyle belli olur.

Adı okunan milletvekili oy puslasını söz kürsüsü üzerine konmuş kutuya kendi eliyle atar.

Bütün adların okunması bittikten sonra, oy vermemiş olanların adları bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa oy vermeğe çağırılırlar.

Yahut :

Adı okunan milletvekili ayağa kalkıp (Kabul), (Ret), (Çekinser) kelimelerinden birini söyleyerek oylarını bildirir.

Bu oylar kâtiplerce yazılır ve tutanağa geçer.

Oylar toplanınca başkan oylamanın bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilemez .

Oy kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Çekinser sayısının oy üzerine etkisi olmaz.

Karar yalnız yana ve karşı olanların sayısına göre belli olur.

Çekinserlerin puslaları sadece yeter sayı hesabına girer.

Kâtiplerin elde ettikleri sonucu her halde o oturumda etraflı olarak (Yani hazır üyelerin sayısı, yeter sayı olup olmadığı, yana ve karşı olanlarla çekinserlerin sayısı ve battal edilmiş puslalar varsa bunların sayısı ile battal edilmelerinin sebebi gösterilerek) başkan tarafından Kamutay'a bildirilir.

Battal edilmiş puslalar çekinser oyu sayılarak ancak yeter sayı hesabına girer.

Yüz otuz sekizinci madde — Açık oy uygulanabilecek işlerde, üyelere on beşi gizli oylama isterse, bunun yapıp yapılmaması Kamutayca, görüşmesiz olarak çoklukla kararlaştırılır.

Gizli oy isteyenlerin adları tutanak dergisi ve gerekli görülürse Resmî Gazete ile ilân olunur.

Yüz otuz dokuzuncu madde — Gizli oylama, açık oylama gibi yapılır. Yalnız bu halde milletvekilleri, başkanın solundaki kâtipten biri beyaz, öteki kırmızı iki yuvarlak alırlar.

Bunlardan beyazı kabul, kırmızısı da ret demektir.

Millet Vekilleri, bunlardan birini isteklerine göre kürsü üzerindeki oy kutusuna, ötekini de denet kutusuna atarlar.

Her iki yuvarlak denet kutusuna atılmışsa, bu, çekinseme demek olur.

Kâtipler oy kutusunda bulunan yuvarlakları bir tepsiye döküp beyazlarla kırmızıları ayırırlar ve açıkça sayarlar.

Denet kutusundaki yuvarlaklar da denetleme için sayılır.

Ondan sonra başkan oylama sonucunu Kamutaya bildirir.

Yüz kırkıncı madde — Bir kaç iş ve tasarı veya teklif hakkında birkaç açık oylama birden yapılsa, bu, puslalar ayrı kutulara aynı zamanda atılmasıyla olur.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
140nci madde]

Yüz kırkıncı madde — Bir kaç iş ve tasarı veya teklif hakkında bir kaç açık oylama birden yapılsa, bu, puslaların ayrı kutulara aynı zamanda atılmasıyla olur.

Yüz kırk birinci madde — İtiraz olunmazsa kutuların odacılar tarafından dolaştırılması ile de açık oylama yapılabilir.

Yüz kırk ikinci madde — Bir işin açık oya konması oturum sonuna bırakılabilir.

Yüz kırk üçüncü madde — Kamutayda ve Komisyonlarda seçimler şöyle yapılır:

I - Kürsüye bir oy kutusu konur.

II - Her milletvekili alfabe sırasıyla adı okundukça kürsüye gelerek istediği kimsenin veya kimselerin adları yazılı puslayı kutuya atar.

Bu oy puslaları Başkanın adçekmesi ile belli olan üç milletvekili tarafından ayrılır.

Ayrılacakların hazırhyacakları etraflı (yani üyelerin sayısını, yeter sayı bulunup bulunmadığını, oy puslalarının sayısını, çekinseverleri, battal edilmiş puslaları, niçin battal edildiklerini ve oy alan kimselerin adları ile aldıkları oyların sayısını gösteren) rapor, Başkan tarafından okunarak seçimin sonucu Kamutay'a veya komisyona bildirilir.

Yüz kırk dördüncü madde — Bütün görüşmeler, üçte iki çokluk şart olmayan işlerde, hazır üyelerin salt çokluğu ile karara bağlanır.

Oylarda eşitlik olursa Başkanın iki sayılır.

Yetersayı bulunup bulunmadığını Başkan ve kâtipler gözle kestirirler.

Bir mesele oya konurken hazır üyelerin sayısını oranlamakta Başkan ve kâtipler birleşmezlerse yoklama yapılır.

Yetersayı olmadığı için oylama yapılmazsa görüşülen meselenin karara bağlanması ertesi oturuma bırakılarak ikinci defa oya başvurulacağı gündeme geçirilir.

İkinci defa oy verenlerin sayısı ne olursa olsun sonuç geçerlidir.

Yüz kırk beşinci madde — Kamutayda her madde kabul edildikte yahut reddedildikte kararın sonucu Başkan tarafından yalnız (Kabul edildi), yahut (reddedildi) diye Kamutaya bildirilmek gerektir.

Yüz kırk altıncı madde — Anayasa'nın 102 nci maddesine göre Anayasa'da değişiklik yapılması gerektiğinde teklifin Meclis tamüyesinin en az üçte biri tarafından imzalanması şarttır.

Değişiklikler tamüye sayısının üçte iki çokluğu ile kabul olunur.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tutanaklar

Yüz kırk yedinci madde — Mecliste iki türlü tutanak vardır:

I. - Harfi harfine tutanak: bu tutanak, Tutanak Dergisi ile ve gerekli olursa Resmî Gazete ile yayılır.

İtiraz olundukta bu tutanak, itirazının ilk oturumda söz alması ile veya başkanlığa göndereceği bir tezkerenin gelecek tutanak dergisinin sonuna, olduğu gibi konması ile düzeltilir.

II. - Tutanak özeti: Bu özet, gelecek birleşim günü tutanak dergisine konur ve ilân tahtasına asılır.

Tutanak özetini başkan ve birleşimde bulunmuş olan iki kâtip imzalar.

Yüz kırk sekizinci madde — Bir toplantının son birleşiminin tutanak özeti kâtipler tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.

Son birleşimin harfi harfine tutanağının düzeltilmesi Milletvekilleri tarafından verilecek düzeltmenin ilk çıkacak Resmî Gazetede yayılması yolu ile yapılır.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Soru

Yüz kırk dokuzuncu madde — Her Milletvekili, Hükümet adına Başbakan, yahut Bakanlara sözlü veya yazılı sorularda bulunabilir.

Yüz elliinci madde — Soru, açıkça gösterilmiş işler hakkında bilgiler istemektedir.

Yüz elli birinci madde — Cevabı gerek yazılı, gerek sözlü olarak istenen bir soru her halde yazılı olarak verilmelidir.

Soru önermeleri başkanlığa sunulur.

Başkan bu önermeleri verilir verilmez Tutanak Dergisine geçirir ve bir tezkere ile ilgili bakanı bildirir.

Yüz elli ikinci madde — Soruya yazılı cevap istenmişse, gelecek cevap soru ile birlikte olduğu gibi tutanak dergisinin sonuna konur.

Soruya sözlü cevap istenmişse, Başkanlık tezeresini aldıktan engeç iki birleşim sonra bakan ona Meclis kürsüsünde cevap verir.

Cevaptan önce Başkan soruyu kâtiplerden birine okutur.

Yüz elli üçüncü madde — Bakan, bir soruya cevabını, kamu faydası düşüncesiyle, yahut gerekli bilgilerin elde edilmesi için, belli bir zaman geciktirecekse bunu (soru yazılı ise yazılı olarak, sözlü ise kürsüden) bildirir.

Bakan, kamu faydası düşüncesi ile, soruya isterse, kapalı oturumda cevap verebilir.

Bir soruya gününden önce cevap vermek te Bakanın hakkıdır.

Yüz elli dördüncü madde — Soru sahibi cevap gününde hazır bulunmazsa mesele bir defalık olmak üzere gelecek birleşime bırakılır. Gene bulunmazsa soru düşer.

Fakat sahibi isterse bir başka önerge ile yalnız bir defa daha aynı soruyu yenileyebilir.

Yüz elli beşinci madde — İlgili bakanın cevabından sonra düşüncesini bildirmek yalnız soru sahibi milletvekilinin hakkıdır.

Ancak bu bildirme on beş dakkadana fazla süremez.

Yüz elli altıncı madde — Bütçe tümünün görüşülmesi sırasında, yahut bir bakanlığın bütçesi görüşülürken bir milletvekili sorular hakkındaki usule bağılı olmaksızın bunlar üzerine bakanlardan istediği sorularda bulunabilir ve gerekli gördüğü açıklamaları isteyebilir.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Gensoru

Yüz elli yedinci madde — Bir mesele hakkında Başbakana veya Bakanlara gensoru açılmasını teklif eden bir milletvekili başkana gensoruyu gerektirecek işi açıkça gösteren bir önerge verir.

Bu önerge Kamutayda okunduktan sonra kabul edilmesi yahut retlenmesi görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştır.

Kendisine gensoru açılacak bakanın o gün

Meclise gelmesi veya emri altındaki yüksek memurlardan birini göndermesi için başkan tarafından, o bakana, hakkında gensoru açılacak meseleyi açıkça gösteren bir çağrılık yazılır.

Yüz elli sekizinci madde — Önerge sahibi Kamutayca gensorunun günü belli edilinceye kadar önergesini geri alabilir.

Günü belli olmuşsa, bu önergenin geri alınması, Kamutayın görüşmesiz gösterme oyu ile karar vermesine bağılıdır.

Yüz elli dokuzuncu madde — Sahibi tarafından geri alınan bir gensoru önergesini başka bir milletvekili kabullenebilir.

Yüz altmışıncı madde — Çağrılan bakan belli günde ya kendisi gelerek, yahut emri altındaki daire reislerinden birini yollayarak Kamutayda meseleyi açıklar.

Ondan sonra teklifin sahibi, yahut birkaç kişi iseler önce ilk imzanın sahibi ve onun ardınca ötekiler, yavaş ve karşı söz söyleyebilirler.

Yüz altmış birinci madde — Bakan tarafından yapılan açıklama ve milletvekilleriince karışık olarak söylenen sözlerden sonra bir önerge verilmezse başkan gündeme geçer.

Yüz altmış ikinci madde — Gensoru görüşmelerinin yeterliği ile gündeme geçilmesi hakkındaki önergeler öncelikle oya konur.

Yüz altmış üçüncü madde — Sadece gündeme geçilmesi kabul olunmazsa gerekçeli önergelere sıra gelir.

Bunların bir komisyona havale edilmeleri kararlaştırılmazsa önce Hükümetin yeğlediği önerge açık oya konur.

Yüz altmış dördüncü madde — Gerekçeli bir önergeye bir fıkra eklenmesi hakkında yapılacak teklifin her halde önergenin oya konmasından önce yazılması ve Kamutaya sunulması gerektir.

Yüz altmış beşinci madde — Komisyona havale olunmuş önergeler hakkındaki komisyon raporları ivedili işler usulüne uyularak görüşülür.

Komisyon raporu retlenirse gerekçeli önergeler başkanlığa sunulma sırasıyla okunarak oylanır.

Yüz altmış altıncı madde — Bir gensoruya, görüşüleceği gün üzerinden üç birleşim geçtikten, yahut görüşülmesine başlandıktan sonra başka bir gensoru katılamaz.

Bütçe görüşmeleri arasına hiçbir gensoru sokulamaz.

Yüz altmış yedinci madde — Bir gensoruya başka gensorular katılırsa her gensoru önergesinde ilk imzası olan, yahut o bulunmazsa, imza edenlerden bir başkası dinlenmedikçe görüşmenin yeterliği istenemez.

Yüz altmış sekizinci madde — Milletvekilleri gensorunun sonucu ile ilişkin önergeleri verebilirler.

Bu önergeler açık oya konur.

On beş milletvekili tarafından istenirse, gizli oya da başvurulur.

ON ALTINCI BÖLÜM

Meclis soruşturması

Yüz altmış dokuzuncu madde — Hükümete açılan bir gensorunun, yahut bütçenin görüşülmesi sırasında veya sonunda, yahut doğrudan doğruya Anayasa'nın 46 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkralarında gösterildiği üzere Hükümetin genel siyasetinden ve bakanlıkların yerine getirmek ve yürütmekle ödevli oldukları görevlerden dolayı, bakanlardan birinin veya bakanlar kurulunun ceza, yahut akçalı sorumu gerektiren eylemlerde bulunduklarından bahsedilerek soruşturma yapılması istenirse, başkana bir önerge verilmek gerektir.

Bu önerge başkan tarafından Kamutaya sunulur. İlgili bakana, yahut bakanlara da haber verilir.

Yüz yetmişinci madde — Adalet makamlarca bir işin kovuşturulması sırasında, bakanlardan birinin görevinden doğan bir işten dolayı görev bakımından verilen bir kararla Meclise başvurulursa Kamutay bu işte Meclis soruşturması gerekip gerekmediğini anlamak için önce beş kişilik bir komisyon kurar. Kamutaya bu komisyonun raporu sunulur.

Yüz yetmiş birinci madde — İlgili bakan ile önergeyi veren veya verenler, yahut raporu yazan komisyon dinlendikten sonra önergenin,

yahut raporun dikkate alınması gerekip gerekmediğini Kamutay görüşüp gösterme oyu ile karar verir.

İlgili bakan o sırada milletvekili değilse Meclis bir *önel* gösterip onun yalnız yazılı sayınmasını almağa karar verir.

Yüz yetmiş ikinci madde — Kamutay soruşturmaya girişilmesini ya Anayasa komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona, yahut beşten on beşe kadar üyesi bulunabilecek özel bir Soruşturma Komisyonuna havale eder.

Yüz yetmiş üçüncü madde — Soruşturma ile ödevli komisyon, Hükümetin bütün araçlarından faydalanabileceği gibi istediği kâğıtlara ve belgelere de el koyar.

Yüz yetmiş dördüncü madde — Kamutay kararında, soruşturma ile ödevli komisyonun görevini ne kadar zamanda bitireceği, gerekirse başka yerlere de gidip gitmiyeceği gösterilir.

Bu komisyon Bakanları *sorgulayabileceği* gibi dışarıdan da herkesi tanık, yahut bilirkişi olarak dinlemeğe yetkilidir.

Çağrılan *tanıklar* gelmek zorundadırlar, gelmezlerse haklarında ceza yargılama usulündeki hükümler uygulanır.

Yüz yetmiş beşinci madde — Bir gensoru üzerine soruşturmaya girişilmişse soruşturma ile ödevli komisyon bir sonuca varıncaya kadar o iş hakkında yeniden bir gensoru önergesi verilemez.

Yüz yetmiş altıncı madde — Komisyonun son raporu cezalı ve akçalı sorumu gerektiriyorsa soruşturma kâğıtları, Anayasanın 67 nci maddesi gereğince Meclis kararıyla kurulacak Yücedivana, en çok on beş gün içinde verilir.

Yüz yetmiş yedinci madde — Meclis bir iş hakkında doğrudan doğruya bilgilenmek isterse bir soruşturma komisyonu kurar, yahut Meclis komisyonlarından birini bu işle *ödevler*.

Bu gibi soruşturmalara girişilmesini ya Milletvekilleri, yahut komisyon teklif edebilir.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması

Yüz yetmiş sekizinci madde — Bir Milletve-

kilinin dokunulmazlığının kaldırılması hakkında ki istemler, mahkemeden Adalet Bakanlığına bildirilir.

Adalet Bakanlığı, gerekçeli bir tezkere ile ve Başbakanlık yolu ile o istemi Meclis Başkanlığına gönderir.

Başkan o istemi, Anayasa Komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona havale eder.

Komisyon başkanı, adçekme ile beş üyeli bir hazırlama komisyonu ayırır.

Bu hazırlama komisyonu kendine gizli oyla bir başkan, sözcülük edecek bir de kâtip seçer.

Komisyon bütün kâğıtları inceleyip o milletvekilini dinler. Komisyon tanık dinleyemez.

Yüz yetmiş dokuzuncu madde — Hazırlama Komisyonu ile Karma Komisyon, bir dokunulmazlığın kaldırılması için kendilerine havale olunan kâğıtları en çok bir ayda sonuçlarlar.

Yüz sekseninci madde — Bir milletvekiline, Anayasanın 12 nci ve 27 nci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır, Hazırlama Komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak Karma Komisyona sunar.

O milletvekiline isnatlanan yasak eylem, birinci fıkrada yazılı maddelerdeki çeşitlerden değilse hazırlama komisyonu, kovuşturma ile yargılamanın dönem sonuna bırakılması hakkında bir rapor hazırlayarak Karma Komisyona sunar.

Karma Komisyon bu iş üzerinde ikinci bir karar verir.

O milletvekili isterse hazırlama Komisyonunda, Karma Komisyonda ve Kamutayda kendini savunur, yahut bir arkadaşına savundurur.

Kamutay bu işde kararını verir.

[Teşkilâtı Esasiye, Encümeninin değiştirdiği
180 nci madde]

Yüz sekseninci madde — Bir milletvekiline, Anayasanın on ikinci ve yirmi yedinci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır, Hazırlama komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak karma komisyonuna sunar.

O milletvekiline isnatlanan yasak eylem, bi-

rinci fıkrada yazılı maddelerdeki çeşitlerden değilse hazırlama komisyonu, kovuşturma ile yargılamanın dönem sonuna bırakılması hakkında bir rapor hazırlayarak Karma komisyona sunar.

Karma komisyon bu iş üzerinde ikinci bir karar verir.

O milletvekili isterse hazırlama komisyonunda, Karma komisyonda ve Kamutay'da kendini savunur, yahut bir arkadaşına savundurur.

Kamutay bu işte kararını verir.

Yüz seksen birinci madde — Dokunulmazlığın kaldırılması için bir milletvekilinin kendi istemesi yetmez.

Yüz seksen ikinci madde — Başka türlü bir karar olmadıkça, dokunulmazlığın kaldırılması hakkındaki görüşme açık olur.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin cezaları

Yüz seksen üçüncü madde — Bu tüzük gereklerinin korunması bakımından milletvekillerinin uğrayacakları cezalar üç türdür:

I - *Uyarma*;

II - *Kınama*;

III - Geçici olarak Kamutaydan çıkarma.

Yüz seksen dördüncü madde — Uyarma cezasını gerektirecek hareketler şunlardır:

I - Söz kesmek;

II - Düzeni bozmak;

III - Kişi özlüğü ile uğraşmak.

Yüz seksen beşinci madde — Uyarma cezasını ölçümlemek ve yerine getirmek Başkanlığın hakkıdır.

Uyarma cezasına uğrayan milletvekili bunu eslemekle beraber kendini temize çıkarmak isterse, izin verilir.

İzin almaksızın söz söylediğinden dolayı uyarma cezasına uğrayan milletvekili, birleşimin, yahut oturumun sonunda söz alabilir.

Bununla beraber Başkan o milletvekiline, birleşimin, yahut oturumun sonunu beklemeden de söz verebilir.

Başkan, milletvekilinin açıklamalarını yeterli bulmazsa, uyarma cezasını geri almaz.

Kâtipler bunu kaydederler.

Bir milletvekili bir birleşimde iki defa uyar-
ma cezasına uğrarsa bu, tutanak özetine geçirilir.

Yüz seksen altıncı madde — Bir birleşimde
iki defa uyarma cezasına uğrayan bir milletve-
kilinin birleşimin sonuna kadar söz söylemekten
yasaklanmasını, başkanın teklifi üzerine Kamu-
tay, görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştırabilir.

Yüz seksen yedinci madde — Kınama cezası-
nı gerektiren hareketler şunlardır:

I - Bir birleşimde iki defa uyarma cezasına
uğramışken bunu gerektiren hareketlerden vaz-
geçmemek;

II - Bir ay içinde üç defa uyarma cezasına
uğramak;

III - Mecliste bir gürültüye sebep olmak, ya-
hut Meclisin işlerine katılmaktan kaçınmak için
bağdaşmaya Kamutayda açıkça ve gürültü ile
önayak olmak;

IV - Arkadaşlardan birine ve yahut birka-
cına hakarete veya sözle tehditte bulunmak.

Yüz seksen sekizinci madde — Meclisten ge-
çici olarak çıkarma cezasını gerektiren hareket-
ler şunlardır:

I - Kınama cezasına uğradıktan sonra da ge-
ne o cezayı gerektirecek hareketlerden vazgeç-
memek;

II - Bir birleşimde üç defa kınama cezasına
uğramak, Cumhurbaşkanına, Meclis Başkanına,
Meclise, Bakanlar Kuruluna tehditte veya haka-
rette bulunmak;

III - Kamutay görüşmelerinde halkı zor kul-
lanmaya, başkaldırmaya, ayaklanmaya, yahut
Anayasa hükümlerine karşı koymağa kışkırt-
mak;

IV - Meclis yapıları yahut *bağlanıkları* içinde
yasak bir eylemde bulunmak.

Yüz seksen dokuzuncu madde — Kınama ve
geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları başka-
nın teklifi üzerine Kamutayca görüşmesiz, gös-
terme oyu ile kararlaştırılır.

Böyle bir cezaya uğratılması teklif edilen
milletvekilinin açıklamalarda bulunmak, yahut
bunu bir arkadaşına yaptırmak hakkıdır.

Kınama ve geçici olarak Kamutaydan çıkar-
ma cezaları, tutanak özetine geçirilir.

Yüz doksanıncı madde — Geçici olarak Ka-
mutaydan çıkarma cezasına uğrayan bir millet-

vekili izin alıp kürşüye çıkar, açıkça af dilerse
gene Kamutaya girmek hakkını kazanır.

Tekrarlayıcılar, bu haklarını *yitirirler*.

Yüz doksan birinci madde — Kamutaydan
geçici olarak çıkarılma cezasına uğrayan millet-
vekili, toplanma salonundan hemen çıkmakla
ödevli, ondan sonra da bir birleşimden üç bir-
leşime kadar salona girmekten yasaktır.

Bu cezaya uğrayan milletvekili salondan çık-
mak istemezse birleşime araverilir, Başkan o
milletvekilini salondan çıkartır.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

İzinlik

Yüz doksan ikinci madde. — İsteği üzerine
bir milletvekiline başkan, sekiz günlük izin ve-
rebilir.

Daha uzun izinler Meclis kararına bağlıdır.

Yüz doksan üçüncü madde — Sekiz günden
aşırı izin istemleri ilkin başkanlık divanına in-
celenir.

Yüz doksan dördüncü madde — Başkan, izin
istemlerini Meclise sunarken her biri için diva-
nın düşüncesini de bildirir.

Meclis, görüşmesiz, gösterme oyu ile karar
verir.

Yüz doksan beşinci madde — Birbiri ardınca
üç birleşimde yapılan yoklamalarda, yahut açık
oylamada bir milletvekilinin Meclise devam et-
mediği anlaşılırsa o milletvekili izinsiz sayılır.

Milletvekilinin hazır bulunmamasını haklı gös-
terecek sebeplerin incelenme ve ölçülmesi
Başkanlık Divanının hakkıdır.

Hazır bulunmaması haklı bir özüre dayanmı-
yan milletvekilinin adı, Resmî Gazeteye konup
ilân edilir.

Bu yüzden yapılacak şikâyetler, Başkanlık
Divanına sunulur.

Yüz doksan altıncı madde — İzinsiz veya
iznini geçirmiş milletvekillerinin geçirmiş olduk-
ları günler için ödeneklerinden kesinti yapılır.

Yüz doksan yedinci madde — Bir toplantı
yılında iki aydan çok izin alana, ödeneğinin ve-
rilebilmesi Kamutay kararına bağlıdır.

YIRMİNCİ BÖLÜM

Başkanlık Divanının görevleri

Yüz doksan sekizinci madde — Başkanlık Divanının görevleri şunlardır :

I - İç hizmetlerin kuruluşu ve Meclis memur ve hizmetlileri hakkında Memurlar Kanununun nasıl uygulanacağı ve o kanuna göre disiplin komisyonu kurulması hakkında danışma yoluyla fikir vermek;

II - İzin işleri;

III - Milletvekillerinden adları Resmî Gazete ile izinsiz, yahut bulunmadı diye ilân edilmiş olanların şikâyetlerini dinlemek ve çözmek;

IV - Meclis bütçesini hazırlamak;

V - Dairede değişiklik, *onarma* ve başka yapılar yapılmasına karar vermek.

Yüz doksan dokuzuncu madde — Başkanlık Divanı üyelerinden birinin, yahut birkaçının ayrı ayrı üzerlerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak itirazlar ve şikâyetler üzerinde Divan, bütün üyelerinin bulunduğu bir toplantıda görüşür, gereken tedbirleri kararlaştırır.

İki yüzüncü madde — Başkanlık Divanında oylarda eşitlik olursa, Başkanın iki sayılır.

İki yüz birinci madde — Kamutayın oylamalarında oyları ayırmak görevi kâtiplerin olmakla beraber önemli bir yanlışlık olduğu birleşim veya oturumun bitmesinden sonra anlaşılırsa, Başkan, Başkanlık Divanını toplanmağa çağırarak tutulacak yolu kararlaştırır.

İki yüz ikinci madde — Kamutayda yapılmış seçimlerden çıkan iç tüzük meseleleri, Başkanlık Divanınca görüşülür.

İki yüz üçüncü madde — Başkanlığın görevleri şunlardır :

I - Dışarıda Meclisi temsil etmek;

II - Tüzük hükümlerini uygulamak;

III - Görüşmeleri idare etmek;

IV - Tutanak dergisi ile tutanak özeti hazırlanmasını gözetmek;

V - Bütün Meclis memurlarını Başkanlık Divanına danıştıktan sonra tâyin etmek, veya Memurlar Kanununa göre haklarında işlemde bulunmak ve idareci üyelerin teklifi üzerine hizmetlileri işe almak veya işten çıkarmak;

VI - Başkanlık Divanına Reislik etmek;

VII - Başkanlık Divanı kararlarının tamamıyla yürütülmesini ve uygulanmasını denetlemek ve sağlamak;

VIII - Komisyonları ve kalemleri denetlemek.

İki yüz dördüncü madde — Başkan vekillerinin görevleri, başkan bulunmadığı veya özür olduğu zaman onun yerine geçip bütün haklarını ve yetkilerini kullanmaktır.

İki yüz beşinci madde — Kâtiplerin görevleri şunlardır :

I - Görüşmelerin tutulmasını gözetmek, tutanak özeti düzeltmek, tutanağı da, özeti de imzalamak;

II - Kamutayda kâğıtları okumak;

III - Birleşimden önce söz isteyenleri yazmak;

IV - Yoklama yapmak;

V - Oyları saymak ve ayırmak;

VI - Kapalı oturumlarda tutanak tutmak.

[*Teshkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği 205 nci madde*]

İki yüz beşinci madde — Kâtiplerin görevleri şunlardır :

I - Görüşmelerin tutulmasını gözetmek, tutanak özeti düzeltmek, tutanağı da, özeti de imzalamak;

II - Kamutayda kâğıtları okumak;

III - Birleşimden önce söz isteyenleri yazmak;

IV - Yoklama yapmak;

V - Oyları saymak ve ayırmak;

VI - Kapalı oturumlarda tutanak yazmak.

İki yüz altıncı madde — İdareci üyelerin görevleri şunlardır :

I - Meclis yapıları ile salonlarının, döşemeleri ile içindekilerin ve bütün eşyanın korunmasına bakmak, bunların düzenlice defterlerini tutmak;

II - Özel törenleri tertiplemek ve idare etmek;

III - Kolluk işlerini;

IV - Hizmetlilerin işlerini;

V - Giderlerin ödenmesini gözetmek;

VI - Başkanlık Divanına danıştıktan sonra Meclis bütçesini hazırlayıp gene Başkanlık Divanına vermek;

VII - *Girimlikleri* dağıtmak.

İki yüz yedinci madde — İdareci üyeler, Meclisin araverme zamanlarında nöbetleşe Başkanlık Divanı otururlar.

İki yüz sekizinci madde — İdareci üyeler görev ve sorumlarda ortaklardır.

İki yüz dokuzuncu madde — Düzenliğin korunması, görüşmelerin açık ve serbest olmasının sağlanması, gerekirse polis kuvvetiyle asker müfrezesinin kullanılması işlerinde idareci üyeler, Başkanın yürütme araçlarıdır.

İki yüz onuncu madde — Milletvekilleri, Başkanlık Divanı ve idare işleri hakkında Başkan'a yazılı, yahut sözlü sorularda bulunabilirler.

İki yüz on birinci madde — İdareci üyeler her toplantı başında, aralarında bir yıl içinde yaptıklarının hesabını vermekle ödevlidirler.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Kolluk işleri

İki yüz on ikinci madde — Başkan, Büyük Millet Meclisi Başkanlığı konağında oturur.

İki yüz on üçüncü madde — Başkan, Meclisin iç ve dış güvenliği için gerekli tedbirleri almakla ödevlidir.

Polis kuvvetiyle koruyucu asker müfrezesi ancak Başkanın komutası altındadır.

İki yüz on dördüncü madde — Meclise silâhlı girmek yasaktır.

Giren her kim olursa olsun Başkanlıkça Meclis yapısından dışarı çıkartılır.

İki yüz on beşinci madde — Kamutay salonu ile Komisyon odalarına Milletvekillerinden, Meclis memur ve hizmetlilerinden, Hükümetin iş için gönderdiği memurlardan ve çağrılan uzmanlardan başka kimsenin girmesi yasaktır.

Girenler Başkan, yahut idareci üyeler tarafından dışarı çıkartılır.

Meclis yapılarını gezip görmek isteyenlere Başkan, ancak iş zamanından başka bir saatte izin verebilir.

İki yüz on altıncı madde — Meclis birleşimlerinin süresince, dinleyicilerin kendilerine ayrılmış yerlerde başları açık oturmaları ve ses çı-

karmamaları gereklidir.

Dinleyicilerden beğenmeyi yahut beğenmemeyi gösterecek bir söz söyleyen veya harekette bulunan olursa, düzenliğin koruma ödevinde olanlarca hemen dışarı çıkartılır.

Kamutay görüşmelerini bozanlar, gerekirse hemen yetkili makama teslim olunurlar.

İki yüz on yedinci madde — Meclis yapıları yahut bağlamaları içinde, Milletvekili olmayan bir kimse suç işler ve o suç da savcılığın kendiliğinden kovuşturma yapamayacağı eylemlerden olursa Başkanlık, suçluyu dışarı çıkartır.

Suç, savcılıkça kendiliğinden kovuşturma yapılacak eylemlerden ise Başkanlık suçluyu adalet makamlarına teslim eder. Bu yerlerde bir Milletvekili cinayetten suçüstü yakalanırsa başkan, idareci üyeler eliyle, suçlunun Meclis yapısı dışına çıkmasını önleyecek tedbirleri alır ve savcırı çağırıp kovuşturmayaya girişilmesi gerektiğini bildirerek suçluyu ona verir.

İşlenilen suç, suçüstü cinayetten başka, fakat doğrudan doğruya savcılığın kovuşturmasını gerektiren bir eylem ise, Başkanlık, idareci üyeler eliyle gereken ilk soruşturmaları yaptırır, soruşturma kâğıtlarını Adalet makamlarına verir.

Adalet makamları o suçun Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasını gerektiren suçlardan olduğunu ölçümlese Başbakanlık yolu ile göndereceği istem kâğıdı Kamutaya sunulur.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Meclisin iç hizmetleri

İki yüz on sekizinci madde — Meclisin iç hizmetleri:

I. - Genel kâtiplik;

II. - Genel kâtipliğe bağlı komisyon kâtiplerini de kapsayan kanunlar, tutanak, kâğıt işleri, Basımevi Müdürlükleri;

III. - İdareci üyelere bağlı saymanlık ve daire müdürlükleri ile saymanlığa bağlı Veznecilik;

IV - Komisyonlarına bağlı Bütçe Komisyonu Başkâtipliği ile Kitaplık müdürlüğü;

Taraflarından bakılır.

İki yüz on dokuzuncu madde — Meclisin tümü ile bulunmayacağı törenlerde Başkanlık Divanı Meclis adına hazır bulunur.

Meclis adına bir heyet gönderilecekse üyelerin sayısı Meclis tarafından kararlaştırılır ve bu üyeler adçıkme ile ayrılır..

Bu heyette Başkanvekilllerinden, kâtiplerden ve idareci üyelerden birer kişi bulunmak şarttır.

İki yüz yirminci madde — Kamutayda bakanlar adına söz söylemek için gönderilecek birinci sınıf daire reisleri her iş, yahut bir iş için demekte bulunmaya bakanlarca izinli kılındıklarını gösteren, Başkanlığa yazılmış bir tezkere getireceklerdir.

Bu tezkere, görüşmeden önce Başkanlığa verilir.

Başkan, gelen kimsenin hangi bakanlık adına söz söyleyeceğini Kamutaya bildirir.

Sayıştay Başkanı ile ikinci başkanları, gerektiğinde Mecliste açıklamalarda bulunabilirler.

İki yüz yirmi birinci madde — Türkiye Büyük Millet Meclisi iç idaresi *yönetmeliği* Başkanlık Divanınca kaleme alınacak, tutanak dergilerinin hazırlanması, Meclisin iç idaresi, memur ve hizmetlilerinin görevleri, işe almışları, *yükselmeleri* ve işten ayrılmaları hakkındaki usuller o yönetmelikle gösterilecektir.

İki yüz yirmi ikinci madde — Yürütme işleri hakkında milletvekilleri Kamutaya dilek önergesi veremezler.

YIRMI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kitaplık

İki yüz yirmi üçüncü madde — Kitaplık Komisyonu üyelerinden biri kitaplığı gözetim altında bulundurur.

Bu gözetim sonucunu bildiren rapor her yıl basılarak üyelere dağıtılır.

İki yüz yirmi dördüncü madde — Kitaplık Komisyonuna kâtiplik eden Kitaplık Müdürünün komisyonda danışma oyu alınır.

İki yüz yirmi beşinci madde — Kitap, gazete, dergi, harita ve bu çeşit şeylerden hangilerinin satın alınacağını komisyon kararlaştırır.

Her milletvekili de satın alma hakkında teklifte bulunabilirse de bu teklifleri dikkate alıp almamak komisyonu hakkıdır.

İki yüz yirmi altıncı madde — Müdür, ki-

taplık eldesinin düzenlice defterini tutmakla ödevlidir ve bundan sorumludur.

Kitaplığın açık olduğu saatlerde ya müdürün, yahut yardımcısının orada bulunması şarttır.

İki yüz yirmi yedinci madde — Kitaplardan hangilerinin kitaplıktan çıkarılmıyacağını ve hangilerinin milletvekillerine eğreti verilebileceğini komisyon kararlaştırır.

Alındısı verilmeden hiçbir kitap kitaplıktan çıkarılamaz.

Komisyonlar diledikleri kitapları incelemek için alabilirlerse de komisyon odalarından dışarıya çıkaramazlar.

Milletvekillerinin eğreti aldıkları kitapları en çok bir ayda geri vermeleri şarttır.

Bir ay içinde geri getirilmeyen kitapları müdür bir tezkere ile ister. İstendikten sonra bir hafta içinde geri verilmeyen kitaplar, alan milletvekillerine ödetilir.

YIRMI DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Milletvekilliği belge ve belgileri

İki yüz yirmi sekizinci madde — Meclise katıldıkları gün yeni üyelere Genel kâtiplikten bir *olumluk* kâğıdı örneği verilir.

Komisyon seçimlerine yardımı olacak cetvelerin hazırlanabilmesi için bu kâğıt ertesi güne kadar doldurulup Genel Kâtipliğe geri verilir.

Bu kâğıtta şunlar bulunur :

I - Milletvekilinin adı ve soyadı;

II - Babası ile anasının adları;

III - Doğduğu, oturduğu yer ve doğum tarihi;

IV - Öğrenimi, bildiği diller, varsa uzmanlığı, eserleri, ilim rütbeleri;

V - Mesleği ve işigücü;

VI - Yolluklara esas olmak üzere evli olup olmadığı, varsa çocukları.

Tekrar seçilmiş milletvekilleri bu kâğıdı yeniden doldurmasalar da olur. Ancak geçen dönem içinde yeniden olanları eski kâğıda ek olarak yazmalıdırlar.

Bu kâğıtta, milletvekilinin durumunda olabilecek değişiklikleri göstermek için bir bölme bulunacaktır.

Her değişiklikte milletvekili bunu olumluk kâğıdına hemen geçirtir ve dönem sonunda kendisine bunun onanmış bir örneği verilir.

İki yüz yirmi dokuzuncu madde — Milletvekilliği kabul edilen kimsenin, aslında iki eşyazı olarak yapılmış bulunan seçim tutanaklarından biri, kabul tarihi de atılarak ve Meclisin büyük mühürü ile mühürlenerek kendisine verilir.

İki yüz otuzuncu madde — Her milletvekili ne dönem sonunda, milletvekilliği ettiği süreyi ve bu süre içinde aldığı ödenekler ile verdiği vergileri ve emeklilik kesenekleri tutarını gösterir bir tutanak verilir.

İki yüz otuz birinci madde — Her milletvekiline üzerinde fotoğrafı bulunan ve seçim çevresi ile dönemi yazılı, Meclis Başkanı tarafından imzalanmış, bir *kimlik cüzdanı* verilir.

Milletvekilleri, şekli Başkanlık Divanıca kararlaştırılmış bir *gülcük* taşıyabilirler.

Törenlerde kullanılacak milletvekilliği belgisi, kenarlarında birer ak çizgi olan ve üzerinde « Türkiye Büyük Millet Meclisi » sözleri kazılmış madenden bir plâk bulunan kırmızı bir kordelâ ucuna asılı mineli bir ay ile yıldızdır.

YIRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu tüzüğün dayanakları

İki yüz otuz ikinci madde — Bu Tüzüğün

değiştirilmesi, bir, yahut daha çok maddesinin kaldırılması, bu Tüzüğe bir, yahut daha çok madde eklenmesi için yapılacak teklifler önce Anayasa Komisyonunda incelenir, sonra kanun görüşmeleri usulüne uyularak Mecliste görüşülüp sonuçlanır.

Bu işte yalnız bir görüşme yeter.

Bu tüzük ile bundan sonra yapılacak değişiklikleri Anayasa'nın 35 nci maddesinde gösterilen şekilde ilâna bağlı değildir.

Bundan sonra yapılacak değişiklikler Meclise kabul edilir edilmez, yürürlüğe girer.

İki yüz otuz üçüncü madde — Bu Tüzük maddelerinin yorumu, kanunların yorumlanması usulünce olur.

İki yüz otuz dördüncü madde — Eski Meclisi Mebusan Nizamnamei Dâhilisi ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23 . II . 1338 tarih ve 38, 40, 48, 49, 66, 79, 83 numaralı kararları kaldırılmıştır.

İki yüz otuz beşinci madde — Bu Tüzük kabulünden başlayarak yürürlüğe girer.

İki yüz otuz altıncı madde — Bu Tüzük Türkiye büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

KILAVUZ

Türkçeden Osmanlıcaya

A

Adalet komisyonu — Adliye Encümeni
Ad san — Şöhret
Aday — Namzet
Adaylık — Namzetlik
Açıklamalar — İzahat
Açık oy — Açık rey
Açık oylama — Açık rey (istihsali)
Akçalı sorum — Mali mesuliyet
Aktarma — Münakale (Bütçede)
Alfabe sırası — Hece harfleri tertibi
Alındı — Makbuz
Andırışma — İltibas
Anmalık — Muhtıra
Arda — Halef
Aylıklı — Muvazzaf (Memur)
Ayniyle — Aynen
Ayrılamak [*] — Tasnif etmek
Ayrılayan — Musannif
Ayrışık — Muhalif

B

Bağdaşmak — İttifak akdetmek
Bağlanıklar — Müstemilât
Bağlantılar — Merbutat
Başkaldırma — Kıyam
Basımevi — Matbaa
Battal etmek — İptal etmek
Bayındırlık — Nafia
Beğenme — Tasvip
Beğenmeme — Ademi tasvip

[*]

Ayrılamak — Burada sınıflamak şekline tercih edilmiştir. Çünkü terim olarak Fransızcanın *classifier* kelimesine göre bulunmuş olan *tasnif* etmek tâbiri burada tam yerinde görülmemiştir.

Belge — Vesika
Belge saklağı — Evrak hazinesi
Belgi — Alâmet, işaret
Belli etmek — Tâyin etmek
Belli olmak — Taayyün etmek
Bilgilenmek — Malûmat edinmek
Bilgiler — Mâlûmat
Bilirkişi — Ehlihibre
Birleşim — İnikat
Birleşmek — İttihat etmek
Bölme — Hane
Bulunmadı — Namevut

C

Cevaplamak — Cevap vermek
Cezalı — Cezai

Ç

Çağrılık — Davetiye, Davetname
Çekinseme — İstinkâf
Çekinser — Müstenkif

D

Danışma oyu — İstişarî rey
Değerleme — Takdir
Değişiklikler — Vukuat
Değiştirge — Tadiiname
Denetçi — Murakip
Denetçi üye — Murakip âza
Denet kutusu — Tatbik kutusu
Denetleme — Murakabe
Desteklemek — Terviç ve teyit etmek
Dilek önergesi — Temenni takriri
Dilekçe — İstida
Dileme — Temenni
Direnmek — İsrar etmek
Disiplin cezaları — İnzibati cezalar

Dışışleri — Hariciye
Dolaysız [*] — Bilâvasıta (Vergiler)
Döşeme — Mefrûsat
Duruksamak — Tereddüt etmek
Düzeltge — Tashih varakası
Düzenlice — Muntazam, Muntazaman
Düzenlik — İnzibat, İntizam
Düzenlik bozucu — İntizamı bozan

E

Edepdı — Müstehecn
Eğitim — Tâlim ve terbiye
Eğreti almak — İare almak (İstiare etmek)
Eğreti vermek — İare etmek
Ekleme — Munzam
Eklemek — İlâve etmek
Eksiklik — Noksan
Elde — Mevcut
Eldeki — Mevcut
Elkoymak — Vaziyet etmek
Emeklilik — Tekaüt
Eslemek — Mütavaat etmek
Eşitlik — Tesavi
Eşyazı — Nüşa
Etki — Tesir
Eyitmek — Hitap etmek

G

Geçen — Sabık
Geçici olarak — Muvakkaten
Geçerli [**] — Muteber

[*]

Dolaysız — Vergiler hakkında Fransızca'nın direct, indirect tâbirlerini yeni Osmanlıca pek de yerinde olmıyarak bilâvasıta ve bilvasıta kelimeleriyle karşılamıştır. Bunları araçsız ve araçlı şeklinde yanlış olarak Türkçeleştirmek-ten kavramca daha yakın dolaysız vergiler ve dolaylı vergiler şekillerinin alınması daha uygun görülmüştür.

[**]

Geçerli — Muteber karşılığı alınmıştır. Bir mânasıyla muteber olmak Türkçede geçer olmak, hükmü olmak demektir. Anayasa'da geçerliği olmak = hükmü olmak karşılığıdır. Burada geçer partisip şeklinin isim olarak alınıp sıfatlaştırılması tercih edilmiştir. Değerli, gelirdi gibi.

Genel kâtip — Kâtibi umumî
Genişletmek — Tevsi etmek
Gerçekleme — Tahkik
Gerekçeli — Esbabı mucibeli
Gerekçe raporu — Esbabı mucibe mazbatası
Gerektirmek — Mucip olmak, intaç etmek
Geri bırakma — Tehir
Geri bırakmak — Tehir etmek
Girimlik — Duhuliye varakası
Gizli oy — Gizli rey
Gizli oylama — Gizli rey (İstihali)
Görelî [*] — İzafî, nispi
Gösterme oyu [**] — İşari rey
Gözetmek — Nezaret etmek
Gözle kestirmek — Müşahade etmek
Gülcük — Rozet
Gündem — Ruzname
Güvenlik — Emniyet

H

Harcamalar — Sarfiyat
Harfi harfine — Harfiyen
Harfi harfine tutanak — Harfiyen zabıt
Havale edilmiş — Muhavvel
Hazırlama komisyonu — İhzarî Encümen
Hemen orada — Filhal
Hizmetli — Müstahdem
Hısm — Akreba

I

İçindekiler — Muhteviyat
İçişleri — Dahiliye
İdareci üye — İdare Amiri
İlan tahtası — Levha

[*]

Görelî — İzafî karşılığı kullanılmıştır. Türkçede göre kelimesi nispiyet ve izafiyet = relativite mânâ unsurlarını taşıdığı için bu kavram ailesinin bu tabandan üretilmesi uygun olacaktır. Netekim burada izafî ekseriyet = mevcuda göre ekseriyet = görelî çokluk bahis mevzuudur.

[**]

Gösterme oyu — Gösterme işaret karşılığı kullanılmıştır. Fakat işari rey yerine göstermeli oy değil, şiveye daha uygun olarak gösterme oyu alınmıştır. Burada işari = (işaret zamirlerinde olduğu gibi) demonstratif demektir. Başka mânasıyla işaret = belgi kelimesiyle karşılanmıştır.

İlkin — Bidayeten
İsnatlamak — İsnat etmek
İstek — Arzu
İstem [*] — Talep
İstem kâğıdı — Talepname
İş — Husus, madde, mesele
İşe almak — Nasbetmek
İşgüç — Mesguliyet
İşten ayrılmak — İnfisal etmek
İşten çıkarmak — Azletmek
İtirazcı — Muteriz
İvedi — Acele, müstacel
İvedili — Müstacel
İvedilik — Müstaceliyet
İvedilikle — Müstacelen, Müstaceliyetle
İzin — Ruhsat, müsaade

K

Kabullemek — Kabul etmek
Kabullenmek — Tekabbül etmek
Kaçınmak — İmtina etmek
Kâğıtlar — Evrak
Kâğıdışleri Müdürlüğü — Evrak Müdürlüğü
Kanıtı — Müdellel
Kanmak — Kanaat hâsıl etmek
Kapsamak — İhtiva etmek, şâmil olmak
Karma — Muhtelit
Karşı — Aleyhte, aleyhine, aleyhinde
Karşılık olarak — Mukabeleten
Kayıtlamak — Kaydetmek
Kazılmış — Hakkedilmiş
Kendiliğinden — Re'sen
Kesenek — Aidat (Katıyat)
Kesim — Kısım
Kesinti yapmak — Keskem (Kıstelyevm yapmak)
Kimlik cüzdanı [**] — Hüviyet cüzdanı

[*]

İstem — **İstek** kelimemiz **arzu** mânasına geçmiş bulunduğundan hukukî manasıyla **talep** karşılığı **istem** kullanılmıştır.

[**]

Kimlik cüzdanı — **Hüviyet**, mahiyet, keyfiyet, kemmiyet, enaniyet gibi kelimeler arapça zamirlerden yapılmış mücerret isimlerdir. Zaten bunlardan birçoğu osmanlıcada icat edilmiştir. Türkçede de bunun **benlik**, **nitelik**, **kandalık** gibi benzerleri vardır. Bu türlü isimleri genişletmek yolunda **hüviyet** = **kimlik** karşılığı kabul edilmiştir.

Kişî öalüğü — Şahsiyat
Kitaplık [*] — Kütüphane
Kınama — Takbih
Kınamak — Takbih etmek
Kışkırtmak — Teşvik etmek
Kolluk işleri — İnzibat
Komisyon — Encümen
Konu — Mevzu
Konudan ayrılmak — Sadetten çıkmak
Konu dışı — Sadet harici
Konuya dönmeğe çağrılmak — Sadede davet edilmek

Kordelâ — Hamâil
Korumak — Muhafaza etmek
Kovuşturma — Takibat
Kovuşturmak — Takip etmek
Kovuşturucu — Muakkip
Kusurlama — Tâlil
Kusurlamak — Tâlil etmek
Kutlama — Tebrik

M

Madenden — Madenî
Millî Eğitim [**] — Maarif
Millî Savunma — Millî Müdafaa

N

Nöbetleşe — Münavebe ile, münavebeten

[*]

Kitaplık - Kütüphane karşılığıdır. Osmanlıcada kitap satılan yer (Librairie) **Kitaphane** ve kitap saklanan ve okunan yer **Kütüphane** (Bibliothèque) kelimeleriyle ayırdedilmiştir. Türkçede birinci mânada **Kitabevi** yerleşmektedir. İkinci için de mekân ismi olarak **Kitaplık** karşılığı uygun görülmüştür.

[**]

Millî eğitim — **Maarif** karşılığı alınmıştır. **Eğitmek** Türkçede **büyütmek**, **yetistirmek**, **tâlim** ve **terbiye etmek** gibi geniş kavramlı bir kelime olup Fransızcanın **education** kelimesini karşılar. Dar mânasıyla **tâlim** ve **tedris** = **instruction** ise Anayasa'da **öğretim** kelimesiyle karşılanmıştır.

O

Olumluk [*] — Tercümeihal
Olumluk kâğıdı — Tercümeihal varakası
Onanmış — Musaddak
Onarma — Tamir
Oranlamak — Takdir etmek (tahmin etmek)
Oydaş — Müttéfik, mutabık, hemrey
Oylama — Reye müracaat
Oylamak — Reye müracaat etmek
Oylanmak — Reye iktiran etmek
Oy puslası — Rey varakası

Ö

Ödevlemek — Mükellef kılmak
Öğrenim — Tahsil
Ölçüm — Takdir
Ölçümlemek — Takdir etmek
Öncelemek — Takdim etmek
Öncelenerek — Takdimen
Öncelikle — Takdimen
Önel — Mühlet
Önerge — Takrir
Örnek — Nümunc
Özet — Hulâsa
Özetleyerek — Hulâsaten
Özlük — Zatî
Özürsüz — Mazeretsiz

R

Rapor — Mazbata (Encümende)
Retlemek — Reddetmek

S

Sataşılmak — Taaruz vâkı olmak
Savcılık — Müddeiumumilik
Savunma — Müdafaa

[*]

Olumluk - Tercümeihal karşılığı olarak alınmıştır. Bn kavramın **olma**, **yetişme** mânasına **olum** mastar ismine tahsis eki getirilerek kısaca ifadesi düşünülmüştür.

Savunmak [*] — Müdafaa etmek
Savundurmak — Müdafaa ettirmek
Sayman — Muhasip, muhasebeci
Saymanlık — Muhasebe
Seçim tutanağı — İntihap mazbatası
Sonuçlamak — İntaç etmek
Sosyal yardım — İctimai muavenet
Sözcü [**] — Mazbata muharriri
Söz kürsüsü — Hitabet kürsüsü
Sözü edilmek — Zikredilmek
Sunuk — Arıza
Sunuş — Mâruzat

[*]

Savunmak — Arapçanın bir müşareket fiili olan **müdafaa** kelimesini biz bir mutavaat mastar ismi gibi ve **kendini korumak için defetmek**, **defi'lenmek** mânasiyle, yani **tedafu** yerinde kullanırız. Netekim bu kelimenin nispet sıfatını da **müdafaa** değil **tedafu** şeklinde yaparız. Türkçede **defi'** kelimesi en doğru olarak **savmak** fiili ile karşılanabilir. Bunun meğhul şekli olan **savulmak** kelimesini biz hem meğhul, hem de **kendini savmak** yerinde mutavaat mânasiyle kullanmaktayız. Asıl mutavaat şekli olan **savunmak** kullanılmıyor. Bunun **tedafu**, dolayısıyla **müdafaa** karşılığı ve **kendini korumak için defetmek**, **savmak** mânasiyle alınması uygun görülmüştür. Zaten **savaşmak** = **mücadele etmek**, **savaş** = **mücadele** kelimelerimiz de aynı kökten gelmektedir. Buna göre **Savunma** = **müdafaa** (défense), **Millî savunma** = **Millî müdafaa** (défense nationale) olacaktır. **Savunmak** mastarı, aslında lâzım bir fiil olmakla beraber yerine göre müteaddi olup mefulünbih sarıh olan bazı mutavaat fiillerimiz gibi (kendini korumak, gözünü budaktan sakımmamak), müteaddi olarak da (Asker vatanını savunur; Sarık kendini savundu) kullanılabilecektir.

[**]

Sözcü = **Mazbata muharriri** (Rapporteur) karşılığı alınmıştır. Fransızca da **rapporter** yazmak değil, **bildirmek** mânasıdır. Komisyon adına **söz söyleyen kimse** mânasiyle Meclis terimi olarak **sözcü** tercih edilmiştir.

T

Tamüye sayması — Mürettep âza adedi
Tanık — Şahit
Tarım — Ziraat
Temize çıkarmak — Tebriye etmek
Tekrarlayıcı — Mükerrir
Temiz dille konuşma — Lisan nezaheti
Temize çıkarmak — Tebriye etmek
Tertiplemek — Tertip etmek, tanzim etmek
Tezkere — Varaka
Tutanak [*] — Zabıt, mazbatâ, zabıt varakası
Tutanak dergisi — Zabıt ceridesi
Tutanak özeti — Zabıt hulâsası
Tutar — Miktar (Baliğ)
Tutmak — Zaptetmek (Zabıt hakkında)
Tüm — Heyeti umumiye (Heyeti mecmua)

U

Ulaştırma [**]. — Münakalât (Muvasalât)
Uyarma — İhtar
Uygulama — Tatbikat

[*]

Tutanak = Zabıt karşılığı olarak alınmıştır. Halk dilinde hüccet mânasiyle rastlanan bir kelimedir (Bakınız: Tarama dergisi). Bu itibarla yerine göre aynı kökten gelen mazbata kelimesini de karşılayacaktır. **İntihap mazbatası** = Seçim tutanağı gibi. **Tutnak** fiili bugün kullanıldığı şekilde bir sözü, bir görüşmeyi veya bir vakayı zaptetmek mânalarına gelecek, zabıt tutmak işe tutanak yazmak ve tutanak yapmak gibi başka bir yardımcı fiille teşkil edilebilecektir.

[**]

Ulaştırma = Bakanlık adı için münakalât karşılığı alınmıştır. Bu kelime ilgili bakanlığın işlerini, yük, yolcu, haber ulaştırmak (Communication) mânasiyle daha toplu ifade etmektedir.

Ü

Üzerine — Hakkında (Söz)

V

Verile emri — İta emri
Veznecilik — Veznedarlık

Y

Yana — Lehte, lehine, lehinde
Yapı — Bina
Yardım — Muavenet
Yardımcı — Muavin
Yardımcı olmak — Medar olmak
Yasak eylem — Memnu fiil
Yasaklanmak — Menedilmek, memnuniyet
Yazışmak — Muhabere etmek
Yeğlemek — Tercih etmek
Yeğlik — Tercih, rüçhan
Yeğlikle — Tercihan
Yeniden koymak — İhdas etmek
Yeniden kurmak — İhdas etmek
Yenilemek — Tekrar etmek
Yeri olmamak — Mahal olmamak
Yeterli — Kâfi
Yeterlik — Kifayet
Yetersayı — Nisap
Yetinmek — İktifa etmek
Yetkilemek — Mezun kılmak
Yitirmek — Mahrum kalmak, zâyi etmek
Yolluk — Hareirah
Yorum — Tefsir
Yönetmelik — Talimatname
Yürürlükte — Mer'i
Yürütmek — İcra etmek
Yürütme — İcra
Yürütüm — İcra

Z

Zor kullanma — Cebri muamele